

**UNIVERZITA
JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA, s.r.o.**

magisterské kombinované studium

2011–2013

Diplomová práce

Bc. Gabriela Rozkovcová, DiS.

Specifické potřeby odsouzených zařazených na
specializovaném oddělení pro trvale pracovní
nezařaditelné z pohledu speciálního pedagoga

Praha 2013

Vedoucí bakalářské práce:
PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

COMENIUS UNIVERSITY PRAGUE

Master Combined Studies

2011–2013

Diploma Thesis

Bc. Gabriela Rozkovcová, DiS.

Specific needs of condemned persons classified to special
departement for permanently unemployable and
unclassifiable from a perspective of a special education
teacher

Prague 2013

The Bachelor Thesis Work Supervisor:
PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Olešné dne 23. 1. 2013

.....
Gabriela Rozkocová

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala především panu PaedDr. Lubomíru Bajcurovi, Ph.D., vedoucímu mé diplomové práce, za odborný dohled nad zpracováním mé práce a za cenné rady, které mi vždy ochotně poskytl.

Anotace

Tato práce je zaměřena na problematiku výkonu trestu odnětí svobody a především ve specializovaném oddělení trvale pracovní nezařaditelných. Úvodní část diplomové práce se zabývá pojmem trest, věznice a specifické kategorie odsouzených. Další kapitola je věnována prostředkům výchovy. Následující oddíl se zabývá již stěžejní problematikou specializovaného oddělení trvale pracovní nezařaditelných a jeho specifík. Praktická část je pak zaměřena na zmapování specializovaného oddělení pomocí kazuistik a dotazníkového šetření. Cílem práce bylo zjistit, zda je specializované oddělení výkonu trestu pro trvale pracovní nezařaditelné z pohledu speciálního pedagoga dostatečně normativně upraveno a ošetřeno, zda jsou podmínky pro odsouzené s omezením dostačující a vyhovující.

Šetřením a prostřednictvím kazuistik bylo zjištěno, že ve výkonu trestu odnětí svobody na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné jsou odsouzení velmi rozdílných omezení a postižení a tudíž i odlišných potřeb.

Klíčové pojmy:

aktivity, etopedie, integrace, norma, oddělení, odsouzený, penologie, postižení, pracovní zařazení, program zacházení, speciální pedagog, specifické potřeby, věznice, výkon trestu.

Annotation

This work is focused on the issue of imprisonment and especially in a specialized department for permanently unemployable and unclassifiable. The introductory part of the thesis deals with the concept of punishment, prison, and with concept of specific categories of condemned persons. Next chapter is devoted to the means of education. Another section already deals with the fundamental issue of specialized department for permanently unemployable and unclassifiable persons and its specifics. The practical part is focused on mapping a specialized department using case studies and questionnaire survey. The aim of the study was to determine, if the specialized department of the sentence for permanent unemployable is from a perspective of a special education teacher normatively regulated and adequately treated, and whether the conditions for prisoners with restrictions sufficient and satisfactory.

I was found, during the investigation and, through case studies, in prison's special department for permanently unemployable and unclassifiable prisoners, that there are very different limitations and disability and therefore different needs.

Key words:

activities, etopaedia, integration, norm, department, convicted, penology, disability, appointments, treatment program, special education teacher, special needs, prison, prison sentence.

OBSAH

ÚVOD.....	8
Teoretická část.....	10
1. Výkon trestu odnětí svobody.....	10
1.1. Účel a druhy trestů.....	11
1.2. Vnější diferenciacie věznic.....	12
1.3. Zařazování odsouzených do věznic.....	15
1.4. Specifické kategorie odsouzených a oddělení.....	16
2. Prostředky výchovy	17
2.1. Program zacházení.....	17
2.2. Prostupné skupiny vnitřní diferenciacie.....	19
2.3. Odborní zaměstnanci.....	25
3. Oddělení trvale pracovní nezařaditelných.....	28
3.1. Typy odsouzených zařazených na oddělení TPN.....	28
3.2. Organizační, technické a personální zabezpečení SpO	31
3.3. Aktivity programu zacházení na SpO.....	35
3.4. Shrnutí poznatků teoretické části.....	37
Praktická část.....	38
4. Šetření na oddělení TPN.....	38
4.1. Cíl práce, metody šetření.....	38
4.2. Místo šetření.....	39
4.3. Stanovení hypotéz.....	40
4.4. Dotazníkové šetření.....	40
4.5. Vyhodnocení dotazníkového šetření.....	41
4.6. Ověření hypotéz.....	48
5. Kazuistiky odsouzených mužů.....	50
5.1. Odsouzený J. Š.....	50
5.2. Odsouzený K. P.....	57
5.3. Odsouzený Z. S.....	62
5.4. Shrnutí kazuistického šetření.....	67
ZÁVĚR.....	68
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	71
SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ.....	72

ÚVOD

Výběr tématu bakalářské práce nebyl zcela náhodný. Od roku 2011 jsem vykonávala ve Vazební věznici Praha-Ruzyně funkci vychovatele právě na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné muže. Ve věznici jsem zaměstnána stále, ale od června 2012 ve funkci sociální pracovníce na oddělení výkonu trestu.

Vzhledem k tomu, že se jedná o velmi rozsáhlé téma, které jde uchopit z mnoha pohledů, není jej možno v rozsahu doporučeném pro diplomovou práci ve všech souvislostech důkladně a podrobně rozvést. Aby ale zůstal současně cíl a smysl práce naplněn, jsou některé zmíněné oblasti uvedeny ve stručnosti a s odkazy na dostupné další zdroje doplňující informace.

K základním lidským potřebám patří také i pocit jistoty a bezpečí. Někteří jedinci však tyto potřeby druhým neumožňují naplnit. Společnost se proto před takovými jedinci, kteří nerespektují daná pravidla a pořádek a jsou považováni okolím za nebezpečné, tedy před pachateli trestných činů, snaží chránit. S ochranou občanů napomáhá trestní zákon, který onu ochranu označuje za účel trestu. Trest by měl zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a zároveň odsouzeného vychovat a výchovně působit i na ostatní členy společnosti. Jedním ze způsobů je uvěznění nesociálních jedinců a zacházení s nimi ve smyslu výchovné přípravy na budoucí reintegrace a resocializace. Trest vězením by měl být posledním prostředkem, který společnost na svou ochranu před pachatelem použije. Věznění by měli tedy být jen ti jedinci, u nichž jiná opatření společenské kontroly nepomohla, či nelze reálně předpokládat, že budou účinná.

*„Žádný trest a žádné pokárání nemají být spojeny s ponížením a nemají mířit k užitku toho, kdo trestá nebo kárá, ale k prospěchu republiky.“
Cicero*

Pachatelem trestné činnosti se může stát kdokoliv, kterýkoliv jedinec ve společnosti, bez rozdílu původu, věku, vzdělání, sociálního postavení i zdravotního stavu. Téměř každý z nás je např. řidičem, rodičem,

zaměstnancem. Stačí okamžik nebo situace, ve které se člověk ocitne a vše se změní. Z řádného občana se najednou stane pachatel trestné činnosti, který může skončit za zdmi věznice.

Jak je výše uvedeno, odsouzeným se může stát kdokoliv, tedy i člověk s jakýmkoliv omezením a zdravotním postižením. Pro takovému jedince jsou ve věznicích zřizována různá specializovaná oddělení. Diplomová práce popisuje specializované oddělení výkonu trestu pro odsouzené trvale pracovně nezařaditelné muže ve Vazební věznici Praha-Ruzyně. Nejprve je přehledně, ale stručně popsán výkon trestu odnětí svobody v ČR a jeho účel. Dále jsou charakterizovány druhy trestu a vnější diferenciaci věznic, na níž navazuje zařazování odsouzených soudem do věznic. Zákon o výkonu trestu odnětí svobody pamatuje i na specifické kategorie odsouzených (např. mladiství, odsouzené matky, trvale pracovně nezařaditelní, cizinci), což je více rozvedeno v kapitole následující. Samostatná kapitola je věnována prostředkům výchovy – jako je stanovený program zacházení a jeho pravidelné vyhodnocování, dále zařazení odsouzeného do prostupné skupiny vnitřní diferenciaci a podmínky prostupnosti. V kapitole nejsou opomenuti ani odborní zaměstnanci, kteří s prostředky výchovy pracují jako s hlavním nástrojem v procesu reedukace odsouzeného. Následující kapitola se věnuje jednomu ze specializovaných oddělení, a sice oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené ve výkonu trestu odnětí svobody. Teoretické poznatky jsou zúročeny v části praktické, kde jsou vybrány tři kazuistiky odsouzených mužů ze specializovaného oddělení TPN ve Vazební věznici Praha-Ruzyně. Dále byl proveden i dotazník mapující situaci na témže oddělení.

Cílem diplomové práce bylo zjistit, jaké jsou rozdíly mezi odsouzenými a odděleními specializovanými od těch běžných. Zda je specializované oddělení výkonu trestu pro trvale pracovně nezařaditelné z pohledu speciálního pedagoga dostatečně normativně upraveno a ošetřeno, zda jsou podmínky pro odsouzené s omezením dostačující a vyhovující a jsou tak uspokojeny jejich potřeby.

Teoretická část

1. Výkon trestu odnětí svobody

„Zdi věznic oddělují zločince od bezúhonných občanů jako hradby. Zákon a spravedlnost musí panovat nad životy na obou stranách těchto zdí.“¹

Lze konstatovat, že vězeňský systém, podmínky a zacházení s odsouzenými prošlo mnoha změnami a v určitém smyslu odráží některé hodnoty a úroveň, vyspělost dané společnosti.

Vězeňství ve své podstatě funguje jako prostředek k realizaci trestu odnětí svobody, který je upravován níže uvedenými právními normami:

- Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, v platném znění, kterým jsou upravena práva a povinnosti odsouzených ve výkonu trestu odnětí svobody.
- Zákon č. 293/1993 Sb., o výkonu vazby v platném znění, kterým jsou upravena práva a povinnosti osob obviněných ze spáchání trestného činu ve výkonu vazby.
- Vyhláška MS č. 109/1994 Sb., kterou se vydává řád výkonu vazby, v platném znění a která je prováděcím předpisem k zákonu č. 293/1993 Sb.
- Vyhláška MS č. 345/1999 Sb., kterou se vydává řád výkonu trestu odnětí svobody (dále jen ŘVTOS), v platném znění a která je prováděcím předpisem k zákonu č. 169/1999 Sb.
- Zákon č. 555/1992 Sb., o Vězeňské službě a justiční strážci České republiky v platném znění, který upravuje organizační členění Vězeňské služby České republiky a stanovuje oprávnění a povinnosti příslušníků a občanských zaměstnanců Vězeňské služby ČR.

Podle těchto zákonných norem jsou vydávány interní předpisy jednotlivých věznic, tj. vnitřní řády věznic, které vychází z konkrétních podmínek a možností dané věznice.

---

¹BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně : Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. 1. vyd., Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-555-6, s. 15.

1.1. Účel a druhy trestů

Trest je projevem nesouhlasu společnosti s chováním jedince. Při ukládání trestů se musí dbát na individualitu jedince. To, co je trestem pro jednoho, nemusí být nutně trestem pro toho druhého, ale může být dokonce odměnou.

Normy trestního práva pojmenovávají jednotlivé druhy protispoločenského chování, které společnost ohrožují a jsou pro ní nebezpečné a zároveň na ně odpovídají sankcemi a podmínkami. V počátcích trestání byl charakter sankce ve formě odplaty. To se však ukázalo jako nedostačující a přistoupilo se proto k doplnění o funkci regulativní. Hála rozdělil regulativní funkci trestu na tři oblasti:

- Izolace - ta spočívá v uvěznění pachatele trestné činnosti, která zabraňuje realizovat další trestnou činnost.
- Odstrašování - smyslem odstrašování je zejména zapůsobit na pachatele trestných činů tak, aby zvážili následky své trestné činnosti ještě dříve, než k němu přistoupí. Za spáchaný zločin následuje trest.
- Změna chování provinilce - při uložení trestu odnětí svobody nepodmíněně, jsou pro odsouzené vytvořeny takové podmínky a prostředky, kterými lze dosáhnout možné nápravy, resocializace a změny v chování.²

Trest je velkým zásahem do života jedince i jeho okolí. Měl by být pro člověka nepříjemný, ale nepoškodit jej. Také je důležité, aby byl trest uložen co nejdříve, aby byl výchovný. Trestní zákon č. 140/1961 Sb. účel trestu vymezoval takto:

„Účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti.“³

---

²Hála, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5, s. 43–44.

³Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon

Za spáchané trestné činy může být soudem uloženo:

- odnětí svobody,
- domácí vězení,
- obecně prospěšné práce,
- propadnutí majetku,
- peněžitý trest,
- propadnutí věci nebo jiné majetkové hodnoty,
- zákaz činnosti,
- zákaz pobytu,
- zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce,
- ztrátu čestných titulů nebo vyznamenání
- ztrátu vojenské hodnosti,
- vyhoštění.⁴

1.2. Vnější diferenciaci věznic

Profilace jednotlivých věznic je stanovena Nařízením generálního ředitele Vězeňské služby ČR.⁵

Věznice se dělí podle způsobu vnitřního a vnějšího střežení a podle vytvořeného programu zacházení do těchto typů:

- s dohledem,
- s dozorem,
- s ostrahou,
- se zvýšenou ostrahou.

Věznice s dohledem – sem soud zařadí „pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.“⁶

---

⁴Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 52

⁵NGŘ č. 12/2010, o vazebních věznicích a profilaci věznic

⁶Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 56a

Odsouzení se mohou v prostorách věznice pohybovat bez omezení, na celách nejsou zamykáni ani v nočních hodinách. Nejsou zde žádné stavebně technické prostředky střežení. Zpravidla pracují na pracovištích mimo objekt věznice, kde dohled nad jejich pracovní činností provádí vychovatel. Po pracovní době mohou odsouzení nosit civilní oděv. Ředitel věznice může odsouzeným povolit návštěvu sportovních a kulturních akcí a návštěvu bohoslužeb mimo pracovní dobu a to samostatně či za doprovodu pracovníka Vězeňské služby. Návštěvy odsouzených se uskutečňují zpravidla bez dohledu. Ředitel může povolit odsouzenému dočasně opustit věznici na dobu 24 hodin v souvislosti samostatné vycházky za účelem návštěvy své rodiny.⁷

Věznice s dozorem – sem soud zařadí „pachatele, kterému byl uložen trest za trestný čin spáchaný z nedbalosti a který již byl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin, nebo pachatele, kterému byl uložen trest za úmyslný trestný čin ve výměře nepřevyšující dva roky a který dosud nebyl ve výkonu trestu pro úmyslný trestný čin.“⁸

Odsouzení se po věznici pohybují organizovaně pod dozorem zaměstnance Vězeňské služby. Cely bývají otevřené. U odsouzených, u kterých si je ředitel věznice jist, že této výhody nezneužijí, může povolit volný pohyb vně a v ojedinělých případech i mimo věznici. Pracují na nestřežených pracovištích mimo objekt věznice pod dohledem pracovníka Vězeňské služby. Odsouzení nosí ústavní oděv. Mohou navštěvovat kulturní akce mimo věznici, ale pod dohledem zaměstnance Vězeňské služby. Návštěvy lze přijímat v délce 3 hodiny měsíčně bez přímého dozoru. Odsouzenému lze povolit volný pohyb mimo věznici na dobu 24 hodin v souvislosti s návštěvou a to jednou za měsíc.⁹

Věznice s ostrahou – sem soud zařadí „pachatele, kterému byl trest uložen za úmyslný trestný čin a nejsou zároveň splněny podmínky pro umístění do věznice s dozorem nebo se zvýšenou ostrahou, a pachatele, který

---

⁷Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 51

⁸Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 56b

⁹Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 52

byl odsouzen pro trestný čin spáchaný z nedbalosti a nebyl zařazen do výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dohledem nebo s dozorem.¹⁰

Volný pohyb po věznici není odsouzeným umožněn. Odsouzení se pohybují pouze za přítomnosti pracovníka Vězeňské služby. Volný pohyb odsouzenému povolí ředitel pouze ve výjimečných případech. Jsou zde potřeba stavebně technické prostředky zabezpečení. Cely jsou v době nočního klidu zamykány a to z důvodu eliminování možných fyzických útoků mezi odsouzenými. Odsouzení zpravidla pracují na pracovištích uvnitř věznice nebo na střežených pracovištích mimo věznici. Návštěvy probíhají pod přímým dozorem zaměstnance Vězeňské služby.¹¹

Věznice se zvýšenou ostrahou – sem soud zařadí „pachatele, kterému byl uložen trest odnětí svobody na doživotí, kterému byl uložen trest odnětí svobody jako zvlášť nebezpečnému recidivistovi (§ 41 odst. 1 Trestního zákona), kterému byl za zvlášť závažný trestný čin (§ 41 odst. 2 Trestního zákona) uložen trest odnětí svobody ve výměře nejméně osmi let, nebo který byl odsouzen za úmyslný trestný čin a v posledních pěti letech uprchl z vazby nebo z výkonu trestu.“¹²

Odsouzení se pohybují pouze pod dohledem příslušníka Vězeňské služby. Pracují v prostorách věznice nebo na celách s dohledem minimálně 1x za 30 min. Odsouzení jsou na celách zamykáni po celý den. Dobu pobytu mimo celu mají přesně stanovenou vnitřním řádem věznice. Ve výjimečných případech může být odsouzený z bezpečnostních důvodů i opatřen pouty. Odsouzení mohou navštěvovat společenské a kulturní místnosti pouze na základě povolení. Návštěvy probíhají v přesně daném prostoru mimo pracovní dobu za přítomnosti pracovníka Vězeňské služby.¹³

Vazební věznice Praha-Ruzyně je věznicí pro výkon trestu odnětí svobody odsouzených mužů, zařazených k výkonu trestu do věznice s dozorem a ostrahou – objekt Ruzyně, a odsouzených žen zařazených k výkonu trestu do

---

¹⁰Trestní zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, § 56c

¹¹Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 53

¹²Trestní zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník, §56d

¹³Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 54

věznice s dohledem a dozorem – objekt Řepy a objekt Velké Přílepy (objekt Velké Přílepy v provozu od 1. 2. 2012 do 31. 1. 2013, zakonzervováno v souvislosti s amnestií prezidenta ČR 2013).

Ve věznici je zřízeno specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené muže zařazené k výkonu trestu do věznice s dozorem – objekt Ruzyně a trvale pracovní nezařaditelné ženy zařazené k výkonu trestu do věznice s dohledem – objekt Řepy.¹⁴

1.3. Zařazování odsouzených do věznic

Do kterého typu věznice bude odsouzený zařazen k výkonu trestu, rozhoduje soud podle zvláštního zákona. Stejně tak soud určí i do které věznice odsouzený nastupuje výkon trestu a to ve výzvě k nástupu trestu.

Další umístování odsouzených do jednotlivých věznic, v souladu s rozhodnutím soudu o zařazení do určitého typu věznice, provádí generální ředitelství Vězeňské služby ČR ve spolupráci s ředitelem věznice, do které bude odsouzený kmenově zařazen.

Odděleně se umístují:

- „muži od žen,
- mladiství od dospělých,
- recidivisté od odsouzených, kteří jsou ve výkonu trestu poprvé,
- za úmyslně spáchané trestné činy od odsouzených za trestné činy z nedbalosti,
- trvale pracovní nezařaditelní,
- s poruchami duševními a poruchami chování,
- k doživotnímu trestu,
- s uloženým ochranným léčením.“¹⁵

¹⁴Vnitřní řád pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 3. 3. 2011.

¹⁵Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 7

1.4. Specifické kategorie odsouzených a oddělení

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a dále pak vyhláška MS č. 345/1999 Sb., uvádí specifické kategorie jedinců odsouzených k výkonu trestu odnětí svobody:

- mladistvý
- matky nezletilých dětí
- trvale pracovně nezařaditelní
- s poruchami duševními a poruchami chování
- doživotně odsouzení
- cizinci

Mladistvý je osoba, která v době spáchání provinění nepřekročila osmnáctý rok svého věku.¹⁶

Matka nezletilého dítěte je těhotná žena, nebo žena, u které od porodu dítěte neuplynula doba delší než 6 měsíců.¹⁷

Trvale pracovně nezařaditelný odsouzený, je osoba, která je starší 65 let, která byla uznána invalidní ve třetím stupni, nebo jejíž zdravotní stav neumožňuje trvalé pracovní zařazení.¹⁸

Odsouzení s poruchami duševními a poruchami chování jsou odsouzení s poruchou duševní a poruchou chování, s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním psychotropních látek, nebo s mentální retardací.¹⁹

Cizinec je pro potřeby zákona o výkonu trestu osoba, která není státním občanem České republiky.²⁰

---

¹⁶Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 61

¹⁷Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 66

¹⁸Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 69

¹⁹Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 70

²⁰Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 72

2. Prostředky výchovy

Za jeden ze základních výchovných prostředků je považován trest a jemu protikladným prostředkem je potom odměna. Trest by měl blokovat a potlačovat pro společnost nežádoucí chování. Odměna by zase naopak měla posilovat a upevňovat chování žádoucí. Při výchově je nejlepší a nejvhodnější využívat oba výchovné prostředky současně.

Naše humanistická společnost vidí jako nejvhodnější, nejlepší a nejpříjemnější přivést pachatele trestné činnosti ke změně jeho chování. Ostřejší sankce jako v jiných zemích jsou pro naši společnost nepřijatelné.

Musíme pamatovat na fakt, že se odsouzený bude po vykonání trestu odnětí svobody vracet zpět do společnosti, kde bude zase plnit roli právoplatného občana. Je proto nutné připravit jej na návrat do společnosti a úspěšné začlenění se. Už ve VTOS se s jedincem musí pracovat a pamatovat na dobu po VTOS.

V posledních letech díky velkému nárůstu počtu odsouzených dochází k přeplněnosti věznic, což má vliv jak na samotné vězně, tak i na personál věznic.

2.1. Program zacházení

„Zacházení s odsouzenými ve výkonu trestu odnětí svobody je v současnosti prioritou vězeňské práce a zároveň měřítkem efektivity a úspěšnosti trestu.“²¹

Základní podmínkou efektivního zacházení s odsouzenými je velmi pečlivá příprava. Je nezbytné zmapovat stav, v němž se odsouzený nacházel v době před VTOS. Jde tedy o popis jeho zdravotního a psychického stavu a sociálních podmínek. To vše je shrnuto v tzv. „komplexní zpráva o odsouzeném“. Na jejím zpracování se podílí lékař, psycholog, sociální pracovník, speciální pedagog a vychovatel nástupního oddělení. Komplexní

---

²¹ČERNÍKOVÁ, V., SEDLÁČEK, V. *Základy penologie pro policisty*. Praha : Policejní Akademie ČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1, s. 58.

zpráva zpravidla obsahuje základní data o osobě odsouzeného, o trestném činu, kterého se odsouzený dopustil, o trestné minulosti, o uloženém trestu, o postoji odsouzeného ke spáchané trestné činnosti, důležité skutečnosti z jeho rodinné a osobní anamnézy a různá doporučení a upozornění na rizika a potřeby, které by bránily bezproblémovému návratu do společnosti.²²

Na základě komplexní zprávy zpracovává speciální pedagog individuální program zacházení. Odsouzenému jsou nabídnuty aktivity, které věznice dle svých možností nabízí. Odsouzený si z aktivit vybere tu, která mu nejvíce vyhovuje a zvolený program zacházení potvrzuje svým podpisem na příslušném formuláři a zavazuje se jej tak plnit. Věznice naproti tomu přebírá odpovědnost za to, že vězni pro vybrané aktivity vytvoří organizační, personální, materiální a další podmínky. Program zacházení se zaměřuje na zmírnění, překonání či odstranění konkrétních negativ a rizik odsouzeného. Pokud si ale nevybere žádnou z nabízených aktivit, je mu stanoven tzv. minimální program zacházení.²³

Pokud v životě odsouzeného dojde k významné změně, anebo pokud si odsouzený zvolí jinou z nabízených aktivit, je mu program zacházení aktualizován, vychovatelem je zase pravidelně vyhodnocováno jeho plnění.

Z výše uvedeného vyplývá, že program zacházení je v současné vězeňské praxi při zacházení s odsouzenými uplatňován jako stěžejní organizační a pedagogický prostředek, jehož cílem je změnit postoj odsouzeného a odstranit nežádoucí formy jeho chování, vytvořit mu podmínky pro přijetí nových vzorů chování a jednání, jež by odsouzenému pomohly k lepšímu opětovnému zařazení se do společnosti.

Programy zacházení tvoří pět oblastí:

- pracovní aktivity – odsouzení jsou do práce zařazováni dle svých schopností a možností a podmínek pracovišť,
- vzdělávací aktivity - jsou realizovány zaměstnanci oddělení VT a jsou zaměřeny např. na jazykovou průpravu, základy společenských věd, základy obsluhy PC,

---

²²Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 36

²³Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 37

- speciálně výchovné aktivity - individuální a skupinové činnosti s terapeutickými prvky,
- zájmové aktivity - aktivity např. sportovní, rukodělné, naučné a poznávací,
- oblast vytváření vnějších vztahů - aktivity, které v kladném směru přispějí k soběstačnému životu odsouzených po propuštění z VTOS, jedná se především o udržení a posílení sociálních vazeb.

„Garantem sestavení programů zacházení je speciální pedagog v nástupním oddělení. Odsouzené/mu jsou nabídnuty, nebo povinně stanoveny aktivity. V průběhu výkonu trestu se aktivity a cíle programu zacházení podle potřeby a ve spolupráci s odsouzenými aktualizují.

Průběžné hodnocení programu zacházení je celkové vyhodnocení všech jeho oblastí, včetně plnění cíle v příslušných intervalech pro daný typ věznice a kategorii odsouzených. Vyhodnocení provádí vychovatel a je podkladem pro komplexní hodnocení naplňování účelu výkonu trestu pro potřeby soudu při jednání o podmíněném propuštění či o přeřazení do jiného typu věznice.

Minimální program zacházení pro odsouzeného, který odmítne všechny nabízené či povinné aktivity, se skládá z povinnosti dodržovat pořádek, kázeň, běžné společenské normy a práce k zajištění každodenního provozu věznice.²⁴

2.2. Prostupné skupiny vnitřní diference

„Vnitřní diference vyjadřuje zařazení odsouzených do tří PSVD podle jejich přístupu k naplňování stanoveného cíle programu zacházení, chování, jednání, postoje ke spáchanému trestnému činu a přístupu k plnění povinností v průběhu výkonu trestu.

Vnitřní diference se zpravidla neuplatňuje v přijímacím oddělení, a to včetně dočasně eskortovaných odsouzených, a dále v oddělení nástupním, výstupním a krizovém. Ve specializovaném oddělení a oddělení bezdrogové zóny se uplatňuje, pokud kapacita oddělení přesáhne 30 odsouzených.

²⁴Vnitřní řád pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 3. 3. 2011, čl. 28, s. 18.

V souladu s ustanovením § 39 odst. 10 ŘVTOS předkládá návrh na zařazení odsouzeného odborné komisi k projednání zpravidla vychovatel. Přeřazení odsouzeného v rámci PSVD se provádí zpravidla při hodnocení programu zacházení, pokud se nejedná o přeřazení v souvislosti s uložením kázeňského trestu dle zásad realizace vnitřní diferenciaci.

Návrhy na přeřazení odsouzeného v rámci PSVD jsou podávány až po uplynutí lhůt stanovených pro jednotlivé PSVD na základě individuálního posouzení odsouzeného.

Odsouzený zařazený do III. PSVD je podle možností věznice ubytován odděleně od ostatních odsouzených zařazených do I. a II. PSVD, nebo je alespoň umístěn společně po jednotlivých ložnicích nebo celách.

Sledování televize je stanoveno v článcích upravujících motivační činitele pro jednotlivé typy věznic. Překročení stanovené doby u významných politických, kulturních nebo sportovních programů může povolit vedoucí oddělení výkonu trestu.

Ředitel věznice může ve výjimečných případech rozhodnout o uplatnění pozitivního motivačního činitele z jiné PSVD.

Odsouzený se po ukončení pobytu v nástupním oddělení zařadí na návrh odborné komise rozhodnutím ředitele věznice do II. PSVD, ve zvlášť odůvodněných případech lze odsouzeného zařadit do I. nebo III. PSVD, např. při přemístění z jiné věznice stejného typu s přihlédnutím k dosavadnímu hodnocení odsouzených.

Do I. PSVD se zařazuje odsouzený, který splňuje kritéria uvedená v § 39 odst. 6 ŘVTOS a který se aktivně ve spolupráci se zaměstnanci podílí na činnostech souvisejících s organizací života ve věznici nebo mimo ni.

Do II. PSVD se zařazuje odsouzený, který splňuje kritéria uvedená v § 39 odst. 7 ŘVTOS a který se občasně ve spolupráci se zaměstnanci podílí na činnostech souvisejících s organizací života ve věznici i mimo ni.

Do III. PSVD se zařazuje odsouzený, který splňuje kritéria uvedená v § 39 odst. 8 ŘVTOS.

Do I. nebo II. PSVD se přeřadí odsouzení vždy o jeden stupeň, přičemž:

a) lhůta pro přeřazení z III. do II. PSVD je zpravidla realizována po uplynutí dvou hodnotících období, pokud odsouzený vzorně plnil všechny stanovené povinnosti, nespáchal žádný další kázeňský přestupek nebo mu byly dříve uložené kázeňské tresty zahlazeny a vyhovují stanoveným kritériím, a nejedná se o odsouzeného k výjimečnému trestu odnětí svobody. U odsouzeného k výjimečnému trestu odnětí svobody je to zpravidla po uplynutí čtyř hodnotících období, pokud je zařazen do věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou,

b) lhůta pro přeřazení z II. do I. PSVD je zpravidla realizována po dvou hodnotících obdobích, pokud vzorně plní všechny stanovené povinnosti, nespáchal žádný kázeňský přestupek nebo mu byly dříve uložené kázeňské tresty zahlazeny a vyhovují kritériím, a nejedná se o odsouzeného k výjimečnému trestu odnětí svobody. U odsouzeného k výjimečnému trestu odnětí svobody je to po uplynutí čtyř hodnotících období, pokud je zařazen do věznice s ostrahou a se zvýšenou ostrahou.

Z I. do II. PSVD se přeřadí odsouzený při uložení kázeňského trestu a dále odsouzený, který nevyhovuje kritériím pro zařazení do I. PSVD, z I. do III. PSVD při uložení kázeňského trestu umístění do celodenního uzavřeného oddělení nebo samovazby anebo při důvodném podezření ze spáchání trestného činu, z II. do III. PSVD, který po uplynutí zpravidla jednoho hodnotícího období neplní program zacházení nebo jej odmítá, soustavně neplní své základní povinnosti, chová se a jedná v rozporu se zákonem o výkonu trestu, ŘVTOS a vnitřním řádem nebo byl za závažný přestupek kázeňsky trestán celodenním umístěním do uzavřeného oddělení nebo umístěním samovazby.²⁵

Motivační činitelé

Motivační činitelé ve věznici s dohledem

1) Motivačními činiteli uplatňovanými v I. PSVD se rozumí možnost:

- podání návrhu ředitele věznice k podmíněnému propuštění nebo připojení se k takovému návrhu,

---

²⁵Vnitřní řád pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 3. 3. 2011, čl. 29, s. 19.

- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. h) zákona o výkonu trestu,
- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. g) zákona o výkonu trestu,
- předložení návrhu k realizaci opuštění věznice v souvislosti s návštěvou podle § 19 odst. 7 zákona o výkonu trestu,
- realizace vycházek podle možností věznice v maximální možné míře,
- povolení návštěv až 6 osob
- udělení volného pohybu k návštěvě akcí realizovaných mimo věznici nebo za účelem plnění programu zacházení anebo k docházce do školy, při plnění pracovních úkolů, a to podle příslušných ustanovení ŘVTOS,
- podle podmínek věznice povolení návštěv bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců věznice podle § 19 odst. 5 zákona o výkonu trestu,
- přednostního zařazení do práce,
- realizace nákupu potravin a věcí osobní potřeby minimálně dvakrát týdně,
- jednorázového nákupu do výše 800 Kč,
- účasti na pořádaných kulturních akcích ve věznici bez omezení,
- využívání místnosti pro kondiční cvičení,
- sledování televizních programů bez omezení,
- uplatnění estetických prvků v ubytovacím prostoru v maximálním rozsahu,
- používání dalších věcí v maximálním rozsahu.

2) Motivační činitelé uvedené v předcházejícím odstavci se ve II. PSVD uplatňují ve výjimečných případech s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 600 Kč,
- rozsah sledování televizních programů je omezen do 24 hodin,
- uplatnění estetických prvků 1 kusu od každého druhu v ubytovacím prostoru (např. květina, polička, obrázek).

3) Motivační činitelé uvedené v odstavci pro I. PSVD se ve III. PSVD neuplatňují s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 400 Kč,

- rozsah sledování televizních programů je omezen do 22 hodin.

Motivační činitelé ve věznici s dozorem

1) Motivačními činiteli uplatňovanými v I. PSVD se rozumí možnost:

- podání návrhu ředitele věznice na přeřazení odsouzených do věznice s mírnějším režimem,
- podání návrhu ředitele věznice k podmíněnému propuštění nebo připojení se k takovému návrhu,
- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. h) zákona o výkonu trestu,
- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. g) zákona o výkonu trestu,
- předložení návrhu k realizaci opuštění věznice v souvislosti s návštěvou podle § 19 odst. 7 zákona o výkonu trestu,
- udělení volného pohybu k návštěvě akcí realizovaných mimo věznici nebo za účelem plnění programu zacházení anebo k docházce do školy, při plnění pracovních úkolů, a to podle příslušných ustanovení ŘVTOS,
- realizace vycházek podle možností věznice v rozsahu až 2 hodin,
- povolení návštěv až 5 osob,
- podle podmínek věznice povolení návštěv bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců věznice podle § 19 odst. 5 zákona o výkonu trestu,
- přednostního zařazení do práce,
- realizace nákupu potravin a věcí osobní potřeby minimálně dvakrát týdně,
- jednorázového nákupu do výše 800 Kč,
- účasti na pořádaných kulturních akcích ve věznici bez omezení,
- využívání místnosti pro kondiční cvičení,
- sledování televizních programů do 24 hodin,
- uplatnění estetických prvků v ubytovacím prostoru v maximálním rozsahu,
- používání dalších věcí v maximálním rozsahu.

2) Motivační činitelé uvedené v předcházejícím odstavci se ve II. PSVD uplatňují ve výjimečných případech s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 600 Kč,
- rozsah sledování televizních programů je omezen do 23 hodin,
- uplatnění estetických prvků 1 kusu od každého druhu v ubytovacím prostoru (např. květina, polička, obrázek).

3) Motivační činitelé uvedené v odstavci pro I. PSVD se ve III. PSVD neuplatňují s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 400 Kč,
- rozsah sledování televizních programů je omezen do 22 hodin.

Motivační činitelé ve věznici s ostrahou

1) Motivačními činiteli uplatňovanými v I. PSVD se rozumí možnost:

- podání návrhu ředitele věznice na přeřazení ods.do věznice s mírnějším režimem,
- podání návrhu ředitele věznice k podmíněnému propuštění nebo připojení se k takovému návrhu,
- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. h) zákona o výkonu trestu,
- udělení odměny podle § 45 odst. 2, písm. g) zákona o výkonu trestu,
- předložení návrhu k realizaci opuštění věznice v souvislosti s návštěvou podle § 19 odst. 7 zákona o výkonu trestu pro odsouzené podle § 53 odst. 7 ŘVTOS,
- účast na akcích realizovaných mimo věznici nebo za účelem plnění programu zacházení, a to pro odsouzené podle § 53 odst. 6 ŘVTOS,
- realizace vycházek podle možností věznice v rozsahu až 1,5 hodiny,
- podle podmínek věznice povolení návštěv bez zrakové a sluchové kontroly zaměstnanců věznice podle § 19 odst. 5 zákona o výkonu trestu,
- přednostního zařazení do práce,
- jednorázového nákupu do výše 800 Kč,
- účasti na pořádaných kulturních akcích ve věznici,

- využívání místnosti pro kondiční cvičení,
- sledování televizních programů do 24 hodin,
- používání dalších věcí pro aktivity programu zacházení.

2) Motivační činitelé uvedené v předcházejícím odstavci se ve II. PSVD uplatňují ve výjimečných případech s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 600 Kč,
- rozsah sledování televizních programů je omezen do 23 hodin.

3) Motivační činitelé uvedené v odstavci pro I. PSVD se ve III. PSVD neuplatňují s tím, že:

- jednorázový nákup je umožněn do výše 400 Kč,
- rozsah sledování televizních programů je omezen do 22 hodin.²⁶

2.3. Odborní zaměstnanci

Speciální pedagog je odborný zaměstnanec výkonu trestu s dosaženým vysokoškolským pedagogickým vzděláním zaměřeným na speciální pedagogiku. Metodicky vede práci vychovatelů a pedagogů volného času a zodpovídá ve spolupráci s ostatními odbornými zaměstnanci za úroveň odborného zacházení s jednotlivými odsouzenými na základě jejich komplexní zprávy. Provádí speciálně pedagogické diagnostiky u odsouzených, zajišťuje u odsouzených odbornou úroveň realizace programu zacházení a správné zařazení v rámci vnitřní diferenciacce. Vede nejméně jednu aktivitu programu zacházení z oblasti aktivit speciálně výchovných a vzdělávacích.

Psycholog je odborný zaměstnanec výkonu trestu s vysokoškolským psychologickým vzděláním, v oboru jednooborové psychologie. U odsouzených garantuje odbornou psychologickou činnost a zároveň úroveň realizace programu zacházení. Zpracovává psychologické posouzení včetně doporučení pro individuální program zacházení. Osobně vede nejméně jednu

---

²⁶Vnitřní řád pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 3. 3. 2011, čl. 30.

aktivitu PZ z oblasti speciálních výchovných aktivit. „Psycholog by měl být jakýmsi monitorovacím střediskem vězeňského zařízení“.²⁷

Sociální pracovník je odborný zaměstnanec s minimálně vyšším odborným vzděláním v oborech zaměřených na sociální práci, sociální pedagogiku, speciální pedagogiku, sociálně právní činnost či charitativní činnost. Podmínky odborné způsobilosti pro výkon povolání sociálního pracovníka jsou vymezeny v zákoně o sociálních službách.²⁸ Sociální pracovník zpracovává sociální posouzení, kde dává doporučení pro program zacházení. Poskytuje soustavnou individuální či skupinovou sociální pomoc vězněným osobám.

Vychovatel je odborným zaměstnancem oddělení výkonu trestu s minimálně vyšším odborným vzděláním pedagogického zaměření. Pedagogicky usměrňuje svěřené odsouzené, dbá na jejich kázeň, pořádek a upravenost ubytovacích prostor. Dále motivuje odsouzené s cílem komplexně vychovávat, vzdělávat, diagnostikovat a preventivně působit na celkový rozvoj osobnosti a na jeho socializaci, resocializaci a reedukaci. Jako odborný zaměstnanec vede aktivitu PZ.

Vychovatel – terapeut je zaměstnancem s dosaženým vysokoškolským vzděláním v oblasti pedagogicko-psychologické nebo zdravotně-sociální. Vede individuální nebo skupinové terapie a speciálně výchovnou aktivitu PZ. Volí vhodné formy a metody přístupu ke specifickým kategoriím odsouzených (působí hlavně na specializovaných odděleních).

Určený vychovatel (pedagog volného času) je odborným zaměstnancem oddělení výkonu trestu s minimálně vyšším odborným vzděláním pedagogického zaměření. Vede individuální, skupinové zájmové a

---

²⁷HÁLA, J. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80886708-05-5, s. 58.

²⁸Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, § 109-111.

sebeobslužné činnosti s odsouzenými, vede průběžné aktivity PZ, organizuje pro odsouzené hromadné akce volnočasového charakteru.

Každý zaměstnanec VS vykonává svoji profesi ve shodě s Ústavou ČR, Listinou základních práv a svobod a v souladu s Mezinárodními normami a závazky, zákony, právními předpisy a jedná v rámci ustanovení Kodexu profesní etiky zaměstnance Vězeňské služby České republiky.²⁹

---

²⁹Usnesení vlády ČR č. 331/2012 Sb., ke Kodexu etiky zaměstnanců ve veřejné správě

3. Oddělení trvale pracovní nezařaditelných

„Kriminální chování a delikvenci můžeme definovat jako antisociální formy chování, spočívající v porušování zákonných norem určitého státu s následnou sankcí. Příčiny vzniku jsou multifaktoriální. Jedná se o vzájemnou interakci různých biopsychosociálních faktorů.“³⁰

V rámci jedné věznice mohou být zřízeny kromě běžných oddělení v oddělení výkonu trestu i různé typy specializovaných oddělení, mezi nimiž je i oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené (dále jen TPN). Odsouzení vybraní do těchto oddělení jsou ubytováni odděleně.

Práva všech občanů České republiky se opírají o ústavní pořádek České republiky, jenž tvoří Ústava České republiky, Listina základních práv a svobod a další ústavní zákony.³¹

Ve výkonu trestu odnětí svobody se musí respektovat přirozená důstojnost lidské osobnosti, nesmí být použity kruté nebo lidskou důstojnost ponižující způsoby zacházení a trestání.³²

3.1. Typy odsouzených zařazených na oddělení TPN

Ve výkonu trestu odnětí svobody se musí respektovat přirozená důstojnost lidské osobnosti, nesmí být použity kruté nebo lidskou důstojnost ponižující způsoby zacházení a trestání.³³

Trvale pracovní nezařaditelný odsouzený, je osoba, která je starší 65 let, která byla uznána invalidní ve třetím stupni, nebo jejíž zdravotní stav

---

³⁰FISCHER, S., ŠKODA, J. *Sociální patologie*. Praha : Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3, s. 200.

³¹BAJCURA, Lubomír. *Práva vězně : Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody*. 1. vyd., Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-555-6.

³²viz 31

³³viz 31

neumožňuje trvalé pracovní zařazení.³⁴ Výše uvedená kritéria podmiňují zařazení odsouzeného na specializované oddělení pro TPN. Odsouzený může být na oddělení TPN zařazen již při nástupu nebo v průběhu do výkonu, splnili některé z kritérií – tedy je-li:

- starší 65 let a nepožádá o zařazení do práce,
- splňuje podmínky pro přiznání plného invalidního důchodu a nebo
- je na základě zdravotního stavu klasifikován lékařem do zdravotní klasifikace „F”.

Mohlo by se zdát, že zásadním kritériem pro zařazení odsouzených s handicapem je jejich pracovní schopnost a skutečnost, zda tito odsouzení s velmi rozdílnými problémy mohou být ubytováni společně s ostatními odsouzenými, odsouzenými „bez problémů“. Je nutné pochybnosti ohledně správnosti systému kategorizace odsouzených potlačit a vycházet ze stávající reality.

Osoba starší 65 let je odsouzený, který nemůže být vzhledem ke svému věku pracovním zařazen, pokud si on sám o pracovní zařazení nepožádá. Umístění takovýchto odsouzených na specializovaná oddělení je dáno jejich specifickými potřebami, schopnostmi a možnostmi. Specifika jsou důsledkem fyziologických změn, které se stárnutím organismu člověka přicházejí. U každého ale přicházejí v jinou chvíli a v jiné intenzitě a je proto nutné nahlížet na jedince individuálně. Jedná se o změny nejen viditelné, fyzické ale i psychické a je potřeba tyto změny v práci s nimi v souvislosti s naplňováním účelu výkonu trestu zohlednit. Stárání je nezvratný fyziologický proces, při němž dochází k poklesu tělesné hmotnosti, snížení pohyblivosti, snížení výkonnosti srdce, plic, cévního systému, žláz s vnitřní sekrecí, zhoršení smyslových vjemů, změně termoregulace. Od toho se odvíjí vyšší riziko zlomenin z důvodu změkčování kostí, ztráta imunity, ospalost, unavitelnost, dezorientace, nervozita, podrážděnost, atd. Stárání lze označit jako poslední vývojovou etapu lidského života.

---

³⁴Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, § 69

Plně invalidní osoba je podle zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, hlava 2, § 39 jestliže:

- z důvodu dlouhodobě nepříznivého zdravotního stavu poklesla jeho schopnost soustavné výdělečné činnosti nejméně o 66 %, nebo
- je schopen pro zdravotní postižení soustavné výdělečné činnosti jen za zcela mimořádných podmínek.

Prováděcí předpis stanovuje způsob posouzení a procentní míru poklesu schopnosti soustavné výdělečné činnosti a okruh zdravotních postižení umožňujících soustavnou výdělečnou činnost jen za zcela mimořádných podmínek. Vychází se ze zdravotního stavu doloženého výsledky funkčních vyšetření a ze schopnosti vykonávat práce odpovídající zachovaným tělesným, smyslovým a duševním schopnostem. Přihlíží se k výdělečným činnostem, které osoba vykonávala, než došlo k poklesu, k dosaženému vzdělání, zkušenostem a znalostem. Mimo jiné se bere v úvahu, zda jde o zdravotní postižení trvale ovlivňující schopnost výdělečné činnosti pojištěnce a také zda a jak je pojištěnec na své zdravotní postižení adaptován a jaké jsou jeho schopnosti rekvalifikace na jiný druh výdělečné činnosti, než která byla dosud vykonávána.

Do výkonu trestu přicházejí odsouzení, kteří již mají plný invalidní důchod přiznaný nebo na přiznání čekají. Další zase o přiznání plného invalidního důchodu mohou ve spolupráci se zdravotním oddělením zřízeným ve věznicí a sociální pracovníci požádat v průběhu výkonu trestu, pokud se zdravotní stav zhorší.

Zdravotní klasifikací „F“ je oklasifikován odsouzený z důvodu zhoršeného zdravotního stavu - chronické nemoci. V tomto případě se nejčastěji jedná o srdeční onemocnění, onemocnění oběhová, dýchacích orgánů, zažívacího traktu a diabetes. Výše uvedené onemocnění, jejich léčba a kompenzace je podmíněna zajištěním dietní stravy. Ve věznicích je proto připravována pro odsouzené dietní strava dle primárního onemocnění a na základě indikace ošetřujícího lékaře.

Odsouzení na oddělení TPN jsou odsouzení se zdravotním (různá funkční omezení, fyzická, mentální nebo smyslová vada, nepříznivý zdravotní stav nebo duševní omezení), tělesným nebo smyslovým postižením. Postižení můžeme dále rozdělit na orgánové a funkční.

U odsouzených se nevyskytují jen běžná, ale v některých případech i velmi závažná onemocnění ovlivňující jejich somatický i psychický stav.

Mezi psychickou a tělesnou složkou osobnosti je reciproční vztah - kvalita psychiky ovlivňuje somatický stav a somatický stav naopak ovlivňuje psychiku člověka. Pobyt člověka ve výkonu trestu souvislosti prohlubuje a je tedy možné, že při nástupu a v průběhu trestu dojde k celkovému zhoršení zdravotního stavu. Nejenom aktuální prožívání a reagování může být změněno, ale i některé vlastnosti jeho osobnosti.³⁵

Zdravotně, psychicky či tělesně postižení odsouzení, kteří vlivem svého zdravotního omezení či postižení nevykonávají trest s ostatními odsouzenými, představují skupinu početně nevýraznou, ale počet takovýchto odsouzených v průběhu let postupně stoupá. V rámci Vězeňské služby ČR představují trvale pracovní nezařaditelní cca 3 % vězňených osob. Ve Vazební věznicí Praha-Ruzyně představuje pak 15,5 % z počtu odsouzených osob a 7,2 % z osob vězňených (VV + VT). Toto procentuální znázornění je platné k poslednímu lednu 2013, tedy po vyhlášení a dopadech prezidentské amnestie 2013, kdy bylo propuštěno mnoho odsouzených a obviněných osob.

3.2. Organizační, technické a personální zabezpečení SpO

Výkon trestu této kategorie odsouzených je zcela mimořádně náročný na zacházení, ať už ze strany personálu věznice nebo na vytvoření specifických podmínek pro ubytování, denního režimu a intenzivní zdravotnické péče.

Vzhledem k tomu, že jsou odsouzení TPN v některých aktivitách programu zacházení omezení, je nutné pro ně vytvořit takové aktivity a činnosti, které budou vycházet z jejich specifických potřeb. Jak již název

³⁵VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

napovídá, odsouzení na tomto oddělení nemohou být v důsledku svého omezení ve výkonu trestu odnětí svobody pracovně zařazeni.

Mimořádné nároky jsou kladeny i na výběr personálu. Odborní zaměstnanci musí mít zkušenosti nejen z oblasti penologického zacházení, ale i speciální pedagogiky, patopsychologie a případně okrajově z oblasti lékařství. Pro dozorce, vychovatele i odborné zaměstnance jsou důležité i osobnostní dispozice pro práci s tak specifickou skupinou. Je totiž náročné motivovat ke změně někoho, kdo primárně řeší své zdravotní postižení nebo se se změnou zdravotního stavu dosud nevyrovnal tak, aby se mohl aktivně podílet na aktivitě, která mu je nabídnuta v rámci programu zacházení. Věznice často nedisponuje takovými prostory a materiálním vybavením, aby mohla nabídnout aktivity směřující k reedukační kompenzaci vlastního postižení.

Na standardních odděleních výkonu trestu odnětí svobody je ubytovací plocha stanovena na 4 m² na odsouzeného. U odsouzených TPN počítá ŘVTOS s ubytovací plochou 6 m² na odsouzeného a to díky vyloučení využívání patrové postele pro ubytování TPN. Odsouzení mohou spát z důvodu bezpečnosti pouze dole. ŘVTOS uvádí v § 93 další zásady výkonu trestu u TPN odsouzených. Jejich ubytování je ošetřeno následovně:

- „jsou-li na specializovaném oddělení umístěni odsouzení zařazení do různých základních typů věznic, musí být ubytováni odděleně podle základních typů věznic tak, aby méně narušení odsouzení vykonávaly trest odděleně od více narušených,
- do cel a ložnic se odsouzení umísťují s přihlédnutím k jejich zdravotnímu stavu na základě doporučení ošetřujícího lékaře, přičemž nekuřáci musí být na vlastní žádost vždy ubytováni odděleně od kuřáků,
- na návrh ošetřujícího lékaře nebo na vlastní žádost a se souhlasem tohoto lékaře mohou vykonávat vhodnou pracovní terapii uvnitř věznice, výjimečně i mimo věznici,
- kontrola početního stavu se provádí přímo na celách a ložnicích,

- podle rozhodnutí pokynů lékaře se zajišťuje rehabilitační péče, pokud to podmínky ve věznici umožňují,
- věznice nabízí odsouzeným účast na vhodných kulturně výchovných a sportovních aktivitách.³⁶

Do specializovaného oddělení (dále jen „SpO“) je umisťován odsouzený, kterého není možné trvale pracovním zařadit.

SpO je zřízeno v oddělené části věznice. Ve SpO je zřízena též terapeutická místnost pro individuální terapii, intervence a poradenství.

Na odsouzeného, umístěného v tomto oddělení, se vztahují všechny zásady, práva a povinnosti (pokud není uvedeno jinak) stanovené v předchozích ustanoveních vnitřního řádu.

Odsouzenému se po dobu výkonu trestu odnětí svobody poskytují výstrojní součástky podle norem stanovených zvláštním předpisem s přihlédnutím ke klimatickým podmínkám. Oděvy a ostatní součásti výstroje odsouzený nosí a používá v souladu s jejich účelem a podle pokynů zaměstnanců věznice, přičemž o ně řádně pečuje. Vlastní sportovní oděv a sportovní obuv může odsouzený používat v souladu s čl. 6 vnitřního řádu.

Úlevy ve vystrojování lze odsouzenému povolit ze zdravotních důvodů pouze na základě podnětu ošetřujícího lékaře. Úleva může být povolena na dobu maximálně 3 měsíců. Po uplynutí této doby lze další prodloužení úlev řešit pouze prostřednictvím oblastní lékařské komise. Na základě příslušného podkladu ze zdravotnického zařízení je odsouzenému vydáno potvrzení o stanovené úlevě v režimu výkonu trestu. Po uplynutí vyznačené doby je potvrzení neplatné.

Odsouzený se umisťuje do jednotlivých ložnic vymezeného ubytovacího prostoru budovy „B“ s přihlédnutím k jeho zdravotnímu stavu na základě doporučení ošetřujícího lékaře. O způsobu úpravy ložnic, lůžek a skříněk k uložení osobních věcí odsouzeného i ostatních prostor oddělení rozhoduje příslušný vychovatel. V době od budíčku do skončení večerní prověrky početního stavu je lůžko odsouzeného stále ustlané, pokud na něm

---

³⁶Řád výkonu trestu odnětí svobody, § 93

odsouzený neodpočívá. Odsouzený může na posteli odpočívát oblečen na ustlaném lůžku. Převlečen do pyžama a odpočívát v rozestlaném lůžku může pouze na základě potvrzení o úlevě, které má odsouzený u sebe. Toto potvrzení odsouzený na požádání zaměstnance věznice kdykoli předloží.

Prověrka početního stavu se provádí přímo v ložnicích dle ČRD. Do vyhlášení ukončení prověrky početního stavu odsouzení setrvávají ve svých ložnicích.

Odsouzený je povinen vykonávat běžné denní úklidy na oddělení (včetně úklidů generálních), do kterých je určován vychovatelem oddělení s ohledem na svůj zdravotní stav (na základě konkrétní úlevy – osvobození od úklidů vydané lékařem vazební věznice).

Odsouzený dodržuje léčebné postupy stanovené lékařem věznice.

Odsouzený nesmí užívat léky nebo léčebné přípravky, které mu nejsou předepsány nebo povoleny ošetřujícím lékařem věznice. Léky předepsané a povolené užívá odsouzený v lékařem stanoveném množství. Léky, které odsouzený užívá, nepřenechává k užívání jiným odsouzeným, ani léky od jiných odsouzených nepožaduje.

Odsouzený se nedomáhá předvedení do ordinace lékaře v jinou dobu, než která je stanovena v ČRD. To neplatí v případě neočekávaně vzniklého akutního stavu odsouzeného a v případě úrazu.

Na základě posouzení zdravotního stavu odsouzeného dá v odůvodněných případech ošetřující lékař podnět k částečnému nebo úplnému zproštění odsouzeného od provádění některých činností dle ČRD. V případě vydání tohoto potvrzení jinou věznicí, je nutné provést aktualizaci prostřednictvím zdravotnického střediska ve zdejší věznicí (v opačném případě je neplatné).

Na základě doporučení ošetřujícího lékaře s přihlédnutím ke zdravotnímu stavu a schopnostem odsouzeného lze odsouzenému umožnit konání vhodné pracovní terapie. Tato činnost odsouzených je pravidelně vyhodnocována vychovatelem oddělení.

Výstupní oddělení je zřízeno ve vyčleněné ložnici na ubytovně SpO. Ložnice je vybavena zařízením internátního typu.

Umístěním do výstupního oddělení se rozumí především zařazení do aktivit programu zacházení s adekvátním zaměřením na přípravu na propuštění.

Kázeňská pravomoc je uplatňována v souladu s ustanovením § 69 odst. 2 zákona o výkonu trestu.³⁷

Jediná specifičnost s TPN odsouzenými, kterou ZVTOS zmiňuje v oblasti zacházení s nimi, je omezená možnost uložení kázeňského trestu. Vězeňská služba má k dispozici stejnou škálou trestů jako u mladistvých odsouzených a TPN odsouzeným může tedy uložit jen tyto kázeňské tresty:

- důtka,
- snížení kapesného nejvýše o 1/3 až na dobu 2 kalendářních měsíců,
- zákaz přijetí jednoho balíčku v kalendářním roce,
- propadnutí věci,
- umístění do uzavřeného oddělení až na 14 dnů, s výjimkou doby stanovené k plnění určených úkolů programu zacházení,
- celodenní umístění do uzavřeného oddělení až na 10 dnů,
- umístění do samovazby až na 10 dnů,
- odnětí výhod vyplývajících z předchozí kázeňské odměny.³⁸

3.3. Aktivity programu zacházení na SpO

Vnitřního řádu věznice určuje časový rozvrh dne a pro specializované oddělení TPN Vazební věznice Praha Ruzyně následovně:

pondělí - pátek
05:30 budíček
05:30 - 05:45 osobní hygiena
05:45 - 06:15 snídaně
06:30 - 06:45 fyzická početní prověrka stavu odsouzených
06:45 - 07:30 úklid, osobní volno
07:30 - 09:15 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
09:15 - 10:15 vycházky

³⁷Vnitřní řád odsouzených Vazební věznice Praha-Ruzyně ze dne 3. 3. 2011, čl. 35, s. 25.

³⁸Zákon o výkonu trestu odnětí svobody, § 64, § 69/2

10:15 - 11:00 os. hygiena, osobní volno, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
11:00 - 11:30 oběd
11:30 - 16:30 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVOTS
16:30 - 17:00 večeře
17:00 - 18:30 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
18:30 - 18:45 fyzická početní prověrka stavu odsouzených
18:45 - 21:00 os. volno, sebevzděl., kultur. a sport. činn., odpočinek
21:00 - 21:30 úklid, osobní hygiena
21:30 / 22:30 večerka / večerka před dnem prac. volna, klidu nebo sv.

sobota - neděle – svátek

06:30 budíček
06:30 - 06:45 fyzická početní prověrka stavu odsouzených
06:45 - 07:45 osobní hygiena, snídaně, úklid
07:45 - 09:15 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
09:15 - 10:15 vycházky
10:15 - 11:00 os. hygiena, osobní volno, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
11:00 - 11:30 oběd
11:30 - 16:30 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
16:30 - 17:00 večeře
17:00 - 18:30 os. volno, plnění aktivit PZ, činnosti dle § 32/2 ZVTOS
18:30 - 18:45 fyzická početní prověrka stavu odsouzených
18:45 - 22:00 os. volno, sebevzděl., kultur. a sport. činn., odpočinek
22:00 - 22:30 úklid, osobní hygiena
22:30 - 21:30 večerka / večerka před pracovním dnem

před pracovním dnem

18:45 - 21:00 osob. volno, sebevzděl., kultur. a sport. činn., odpočinek
21:00 - 21:30 úklid, osobní hygiena
21:30 večerka

Z časového rozvrhu dne je patrné, že trvale pracovní nezařaditelní odsouzení mají svou „pracovní nečinnost“ nahrazenou aktivitami.

Ve Vazební věznici Praha-Ruzyně jsou na specializovaném oddělení TPN k prosinci 2012 nabízeny následující aktivity programu zacházení:

- z pracovních aktivit – práce pro věznicí (provádění úklidových a pomocných prací ve prospěch věznice dle zdravotního stavu,
- ze speciálně výchovných aktivit – duchovní služba, individuální poradenství odborných zaměstnanců, trénink sociálních dovedností, sebevyjádření pomocí výtvarných technik, skupinová sezení na daná témata, individuální terapie, kulturně relaxační aktivity, cvičení pro

zlepšení psychické a fyzické kondice, resocializační klub drogové prevence,

- ze zájmových aktivit – čtenářský kroužek, němčina pro začátečníky, kroužek angličtiny, filmový klub, historicko-společenský kroužek, míčové hry,
- ze vzdělávacích aktivit – žádné,
- z oblasti utváření vnějších vztahů – prohloubení vztahu k rodině a sociálnímu zázemí, pomoc při řešení konkrétních situací, problémů a potíží.

3.4. Shrnutí poznatků teoretické části

Z výše uvedeného je patrné, že jsou vymezeny pouze všeobecné podmínky VTOS na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné. Dále je zřejmé, podle typů odsouzených, kteří jsou na oddělení TPN umístováni, že jde o rozmanitou skupinu. Rozdíly jsou nejen v postižení a omezení, ale i neméně důležité hodnotě, kterou je věk odsouzeného. Co postižení, to jiná potřeba, co věk, to jiný požadavek, nezbytnost a schopnost. V podmínkách VTOS není ale možné zřídit oddělení pro jednotlivé druhy postižení a dalo by říci, že oddělení TPN je jakýmsi sběrným košem, oddělením, kam se umísťují všichni odsouzení, kteří nesplňují podmínky pro umístění do oddělení běžného.

Pro zřízení a činnost specializovaného oddělení pro výkon trestu odsouzených s poruchou duševní a poruchou chování, s poruchou osobnosti a chování, způsobenou užíváním návykových látek, nebo s mentální retardací ve vazebních věznicích a věznicích Vězeňské služby České republiky je platné nařízení, které stanovuje pravidla. Stanovuje formy a metody odborného zacházení, stavebně – technické podmínky, vybavení oddělení, zajištění a realizaci terapeutického programu, personální zabezpečení oddělení, přítomnost supervizí aj.³⁹

---

³⁹Nařízení GŘ č. 25/2012, o specializovaných odděleních.

Praktická část

4. Šetření na oddělení TPN

Praktická část je zaměřena na provedení jednoduchého dotazníkového šetření a kazuistik.

Dotazníkové šetření přiblíží čtenáři škálu postižení vyskytující se na oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné muže. Je z něj patrná i problematika rozdílnosti postižení a z nich vyplývající potřeby.

Kazuistikou se přiblíží čtenáři celá problematika trvale pracovní nezařaditelného, nějakým způsobem postiženého jedince. Jsou z ní patrné problémy a potřeby takového odsouzeného ve výkonu trestu odnětí svobody. Lze vypořádat souvislosti jeho uvěznění s vlivem rodiny, přátel, životního stylu, charakteru, vzdělání i onoho postižení. Dále se dají z kazuistiky vyčíst schopnosti a motivace k řešení vlastní situace, životních problémů a možných onemocnění.

4.1. Cíl práce, metody šetření

Při zpracování případových studií byla použita metoda kvalitativního šetření - kazuistika, procedura typologická – vybrání z daného počtu odsouzených na oddělení trvale pracovní nezařaditelných mužů. Použitými technikami je obsahová analýza dokumentů (posouzení od specialistů, studium trestního spisu), rozhovor s odsouzenými, pozorování a rozhovor s odbornými zaměstnanci věznice.

K dalšímu šetření na oddělení TPN byla použita kvantitativní metoda – dotazník. Tato metoda byla vybrána pro snadné zmapování celého oddělení. Bylo potřeba zjistit, kolik odsouzených se na oddělení nachází, jaký je jejich věk, za jaký trestný čin jsou odsouzeni a vykonávají trest, jaké je jejich omezení či postižení. Dále se zjišťovalo, jaké jsou jejich potřeby odvíjející se od jejich omezení a zda aktivity programu zacházení splňují a naplňují jejich potřeby a požadavky. Dotazník obsáhl všechny odsouzené na oddělení.

4.2. Místo šetření

Celé šetření proběhlo ve Vazební věznici Praha-Ruzyně na oddělení výkonu trestu odnětí svobody, na specializovaném oddělení trvale pracovní nezařaditelných odsouzených mužů. Jedná se o odsouzené zařazené k výkonu trestu odnětí svobody do věznice s dozorem. Z celkového množství byly vybrány tři odlišné životní příběhy mužů, jejichž společným prvkem je jedna z podmínek pro zařazení na oddělení TPN (postižení, věk, příjemce invalidního důchodu) a také ta skutečnost, že spáchali trestný čin a byli odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody.

Šetření bylo provedeno ve spolupráci s odbornými zaměstnanci. VV Praha-Ruzyně je pro danou oblast určenou věznicí k nástupům výkonu trestu odnětí svobody, což znamená, že zde nastupují všichni odsouzení muži a odsouzené ženy do výkonu trestu odnětí svobody. Ve věznici po nástupu podstoupí celkové zdravotní vyšetření, které trvá v průměru dvacet dnů (u odsouzených žen o týden déle) a poté je odsouzené/mu dle Nařízení č. 5/2008 ministra spravedlnosti stanovena zdravotní klasifikace. Poté dispečer z GR VS ČR rozhodne o umístění odsouzené/ho do konkrétní - kmenové věznice k vykonání zbytku trestu. Vazební věznice Praha-Ruzyně má nyní (k lednu 2013) celkovou kapacitu cca 580 osob. Ve věznici se nachází oddělení výkonu vazby (cca 310 obviněných) a oddělení výkonu trestu (cca 270 odsouzených). Oddělení výkonu trestu čítá tři oddělení s odsouzenými zařazenými k výkonu trestu do věznice s dozorem (bezdrogová zóna – pracovní četa, TPN, běžné oddělení, celkem cca 180 osob), jedno oddělení s odsouzenými zařazenými k výkonu trestu do věznice s ostrahou (cca 55 odsouzených), oddělení nástupů trestů (pro dohled, dozor, ostrahu a zvýšenou ostrahu) a oddělení tzv. „průběžek“, což jsou odsouzení jedoucí z kmenové věznice k jednání k soudu, kteří se po projednání vrací zpět. VV je určena také k výkonu trestu odnětí svobody pro ženy, kde se jedná o oddělení Řepy s kapacitou cca 35 odsouzených žen.

O zdravotní péči odsouzených a obviněných se ve věznici starají dva praktičtí lékaři a další specialisté, mezi něž patří dermatovenerolog, gynekolog, psychiatr a stomatolog. Jsou zaměstnáni na dohodu o pracovní

činnosti. Pokud je potřeba dalšího odborného vyšetření nebo hospitalizace, jsou odsouzení eskortováni do VV Praha-Pankrác.

4.3. Stanovení hypotéz

- 1) Nejméně zastoupená věková kategorie je kategorie mladých dospělých, tedy odsouzených ve věku od 18-26 let.
- 2) V případě trestné činnosti se nejedná o ojedinělý exces, o jednorázové vybočení ze společensky přijatelných vzorců chování.
- 3) Trestná činnost je nejčastěji majetkového charakteru.
- 4) Převládá postižení zdravotní.
- 5) Většina odsouzených se cítí značně zdravotně omezená.
- 6) Za největší ztrátu ve VTOS považují respondenti ztrátu soukromí a rodiny.

4.4. Dotazníkové šetření

Požadavkem na sestavený předkládaný dotazník byla stručnost a jasnost. Dále byl kladen důraz na jeho snadné a rychlé plnění, aby nepřesáhlo dobu 10 minut. Mezi respondenty mohou mít někteří omezení v jemné motorice, sníženém intelektu či smyslovém postižení. Upřednostněny byly otázky uzavřeného typu a otázky se škálovými položkami, ale použity byly i otázky volné. Otázky uzavřeného typu nabízejí možnost rychlé, stručné odpovědi, ale jsou zase naopak nabádající, pro některé i omezující. Otázky se škálovými položkami jsou o něco náročnější v jejich použití (respondent musí vyhodnocovat, do jaké míry s nabízenou škálou souhlasí), ale taktéž umožňují rychlou, na psaní nenáročnou, odpověď. Otázky otevřeného typu byly do dotazníku zapojeny, aby typy otázek neměly pouze charakter výběrových odpovědí. Jsou časově náročnější nejen pro odpověď samotného respondenta, ale i na vyhodnocení. Dále díky vpisování kladou větší nároky na jemnou motoriku, přemýšlení a formulaci odpovědi. Jejich přínosem je i zjištění

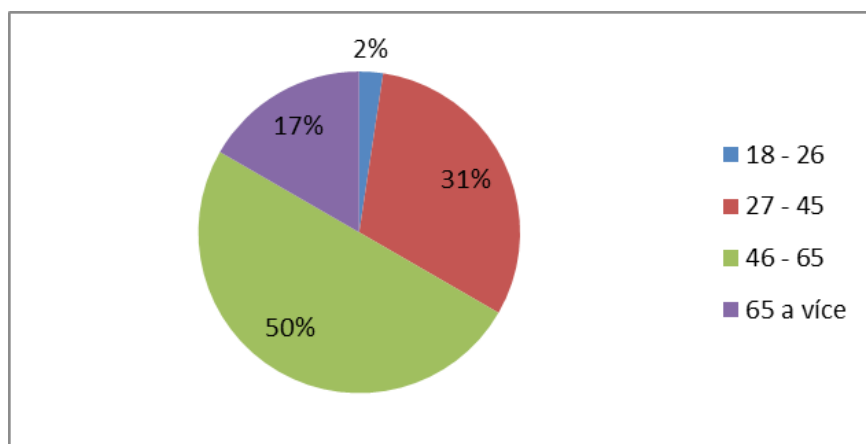

vyjadřovacích schopností a subjektivní odpovědi na danou otázku. Vzhledem k tomu, že jsem na oddělení pracovala jako vychovatelka a s odsouzenými byla tak v každodenním osobním kontaktu, věděla jsem, pro jakou skupinu odsouzených dotazník připravuji, jaké je potřeba volit věty, jak dotazníky předat. Byly voleny jednoduché otázky bez přítomnosti cizích a neobvyklých slov. Také písmo bylo voleno větší, než je běžné (12). Dotazník byl anonymní a byl odsouzeným předán osobně na kulturní místnosti na oddělení. Odsouzení jej mohli vyplnit přímo v místnosti nebo si jej vzít na celu a tam si jej v klidu a o samotě vyplnit. Dotazník vyplnili všichni odsouzení na specializovaném oddělení TPN, jenž čítal v době provádění dotazníkového šetření 42 osob. Dva muži z oddělení jsou negramotní (neumějí číst ani psát). S vyplněním jim bylo třeba pomoci, otázky přečíst a pak zaznamenat jejich odpovědi.

4.5. Vyhodnocení dotazníkového šetření

- 1) Kolik Vám je let?
  - a) 18–26
  - b) 27–45
  - c) 46–65
  - d) 65 a více

Graf č. 1 – Věkové kategorie

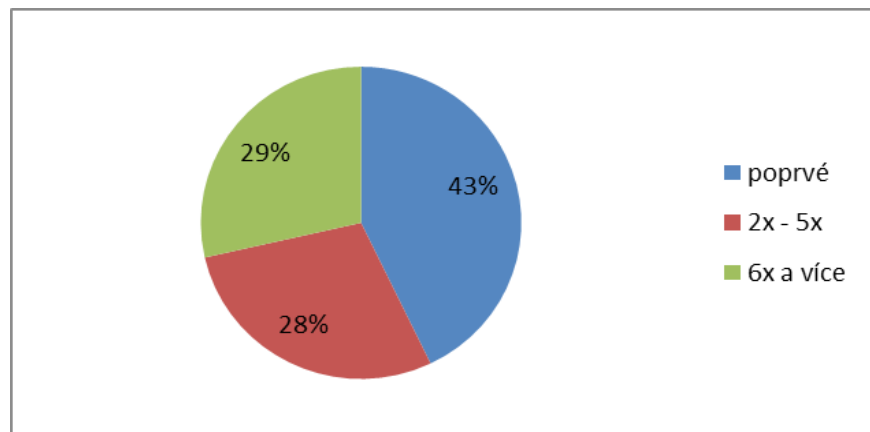

Z celkového počtu 42 odsouzených spadá 1 do kategorie 18–26 let, 13 odsouzených do kategorie 27–45 let, 21 odsouzených do kategorie 46–65 let a 7 odsouzených do kategorie 65 a více let.

2) Po kolikáté jste ve VTOS?

- a) poprvé
- b) 2x – 5x
- c) 6x – a více

Graf č. 2 – Trestní minulost

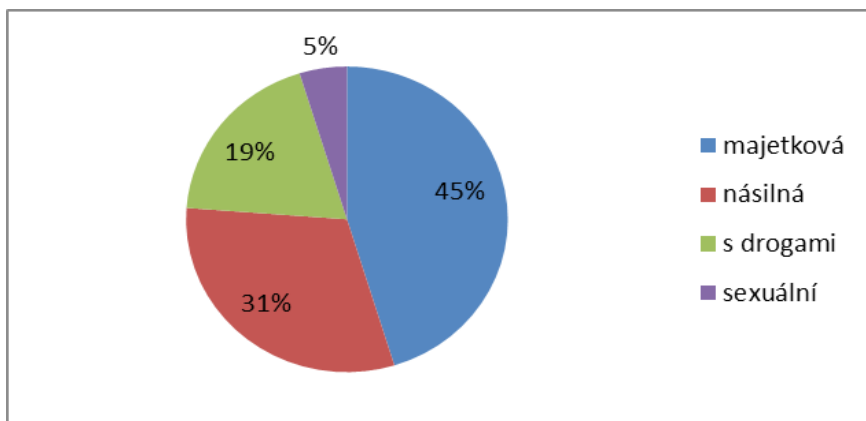
Z celkového počtu 42 odsouzených je ve výkonu trestu poprvé 18 odsouzených, 24 odsouzených (57 %) je ve VTOS opakovaně.

Z 24 odsouzených je 12 odsouzených je VTOS více než pošesté (např. 44x trestaný/19x ve VTOS, 14/12, 22/9).

3) Trestná činnost je:

- a) majetková
- b) násilná
- c) v souvislosti s drogami
- d) se sexuálním pozadím

Graf č. 3 – Trestná činnost

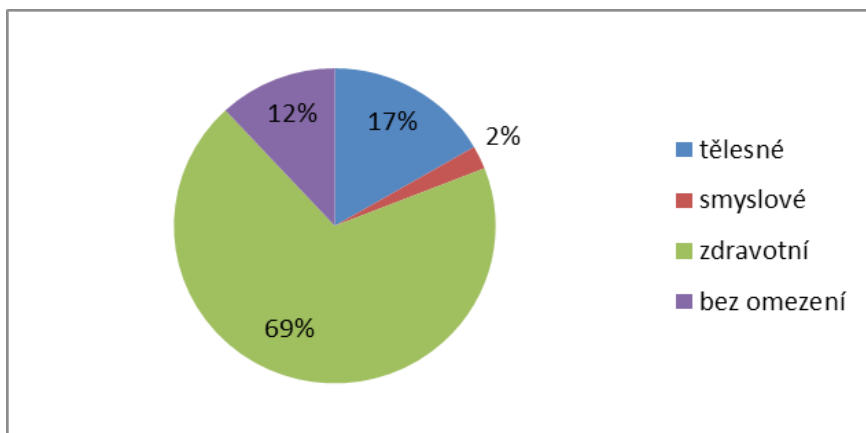

Z celkového počtu 42 odsouzených spáchalo 19 odsouzených majetkovou trestnou činnost, 13 odsouzených násilnou trestnou činnost, 8 odsouzených trestnou činnost v souvislosti s drogami a 2 odsouzení trestnou činnost se sexuálním podtextem.

4) Zdravotní postižení (omezení):

- a) tělesné
- b) smyslové
- c) zdravotní
- d) bez omezení

Graf č. 4 – Zdravotní postižení

Z celkového počtu 42 odsouzených na oddělení TPN je 7 odsouzených tělesně postižených, 1 odsouzený smyslově postižený, 29 odsouzených zdravotně postižených a 5 odsouzených je bez omezení.

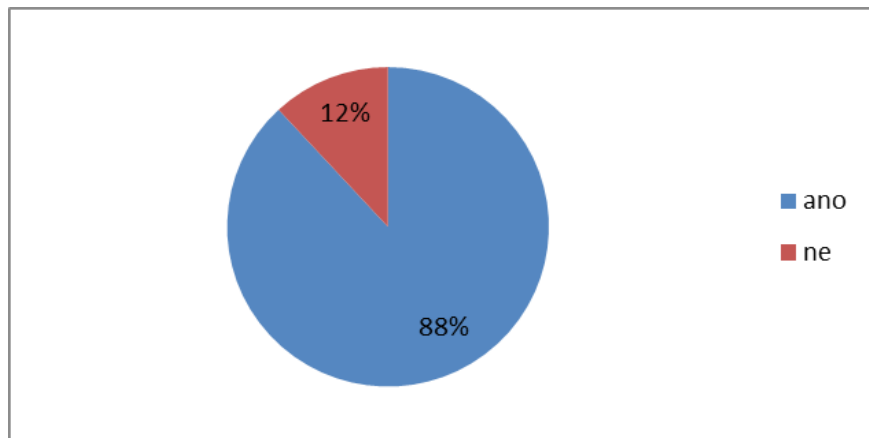
V souvislosti s první otázkou vyplývá, že kvůli věku by mohlo být umístěno na oddělení TPN 7 odsouzených, ale jen 5 z nich je bez omezení.

Většina odsouzených má kombinovaná postižení, a pokud odpovídali na tuto otázku, vybrali tu odpověď, která nejvíce odpovídá jejich převládajícímu postižení, tomu postižení, které nejvíce vnímají.

5) Cítíte se zdravotně omezen?

- a) ano
- b) ne

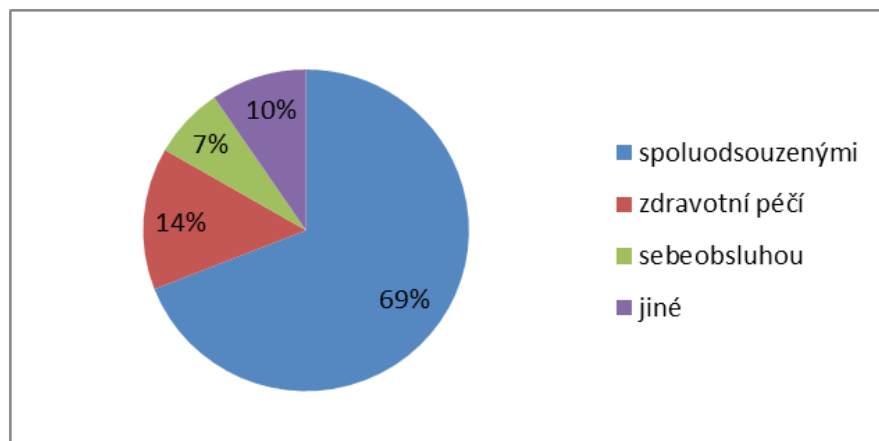
Graf č. 5 – Zdravotní omezení

Zdravotně omezeno se z celkového počtu 42 odsouzených cítí 37 odsouzených, tj. většina odsouzených.

6) S čím máte ve VTOS největší problém?

Graf č. 6 – Problémy ve VTOS

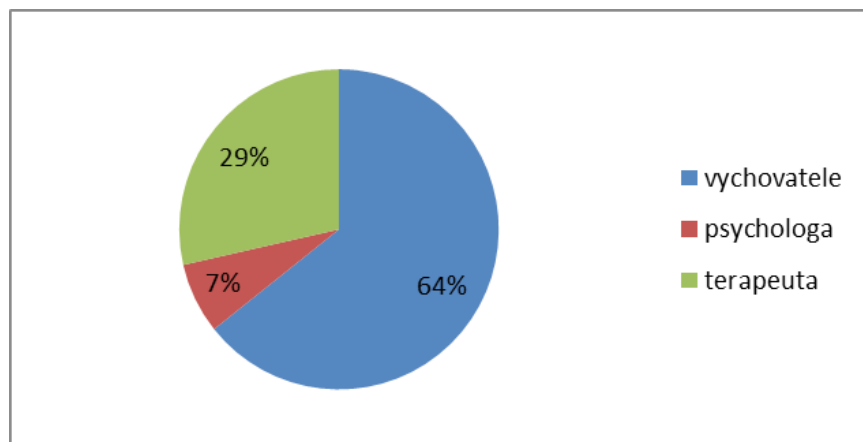
Z celkového počtu 42 odsouzených má 29 odsouzených problém se spoluodsouzenými, 6 odsouzených se sebeobsluhou, 3 odsouzení se zdravotní péčí a u 4 odsouzených byly odpovědi rozdílné (jídlo, aktivity, kontakt s okolím, zaměstnanci).

Do výsledků se zřejmě promítlo umístění značně psychicky narušeného jedince na oddělení TPN. Většina odsouzených toto vnímala velmi negativně.

Do zdravotní péče je započítáno i zajištění léčiv.

7) Koho ve VTOS nejvíce využíváte k řešení svých problémů?

Graf č. 7 – Nápomocné osoby

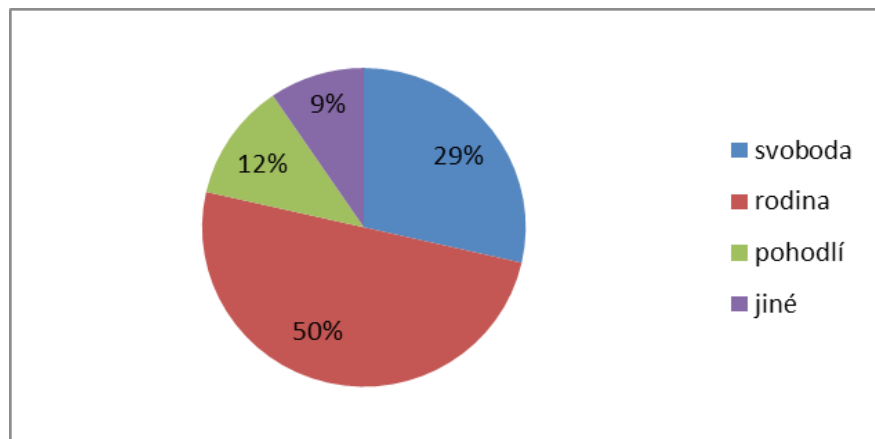

Z celkového počtu 42 odsouzených využívá k řešení svých problémů ve VTOS 27 odsouzených vychovatele, 12 odsouzených vychovatele terapeuta a 3 odsouzení psychologa.

Je s podivem, že odsouzení do nejvíce využívaných osob vůbec nevedli sociálního pracovníka, jako tomu je na ostatních oddělení VT. Je možné, že jeho práci na oddělení doplňuje vychovatel a vychovatel terapeuta.

8) Co Vám ve VTOS chybí, jaké máte potřeby?

Graf č. 8 – Chybějící potřeby

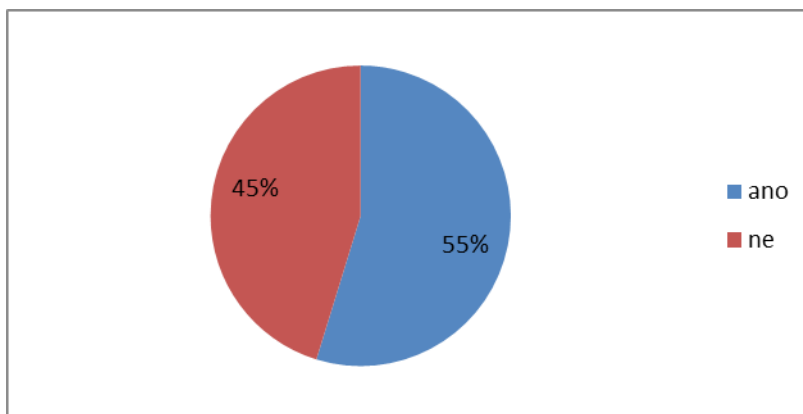
Z celkového počtu 42 odsouzených chybí 21 odsouzeným rodina, 12 odsouzeným svoboda, 5 odsouzeným pohodlí a 4 odsouzení odpověděli různě (zvířata, příroda, vyhovující podmínky).

Do odpovědi svoboda je zahrnuto i soukromí.

9) Vyhovují Vám aktivity programu zacházení?

- a) ano
- b) ne

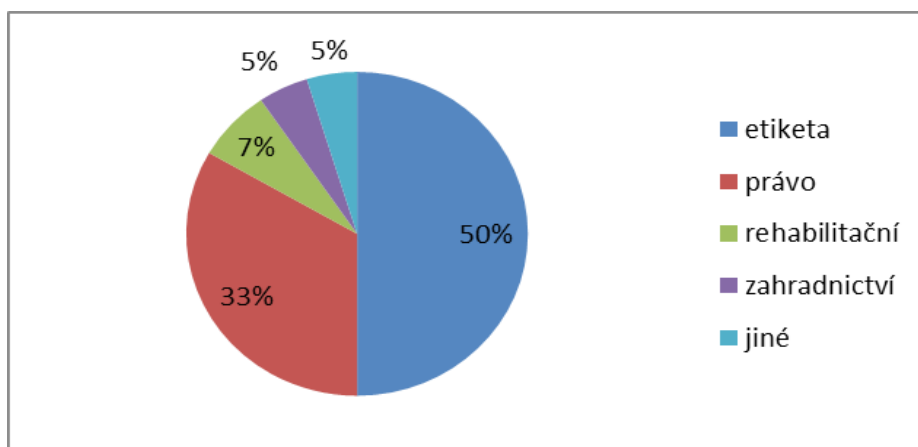
Graf č. 9 – Vhodnost aktivit programu zacházení

Z celkového počtu 42 odsouzených vyhovují aktivity programu zacházení 23 odsouzeným a 19 odsouzeným nevyhovují.

10) Jakou aktivitu byste ještě uvítal?

Graf č. 10 – Chybějící aktivity

Z celkového počtu 42 odsouzených by 21 odsouzených uvítalo kroužek etikety, 14 odsouzených kroužek práva, 3 odsouzení rehabilitační kroužek, 2 odsouzení kroužek zahradnictví a 2 odsouzení uvedli odpovědi různé (vaření, hudební).

Výsledky této otázky mohou mít zjevnou souvislost se situací na oddělení. Odsouzení se domnívají, že psychicky narušenému jedinci by pomohla lekce slušného chování.

Je také potřeba zmínit, že odsouzení by ve velkém množství uvítali aktivity, ze kterých by byl nějaký výstup, nějaké osvědčení či certifikát. Rádi by si pojistili budoucnost.

4.6. Ověření hypotéz

Bylo stanoveno šest hypotéz, na které se podařilo odpovědět.

- 1) Nejméně zastoupená věková kategorie je kategorie mladých dospělých, tedy odsouzených ve věku od 18–26 let.

Tato hypotéza se nepodařila vyvrátit. Ve věkové kategorii 18–26 let je z celkového počtu odsouzených pouze jeden odsouzený. Vliv na to má zřejmě fakt, že mladí lidé bývají spíše ještě zdraví.

- 2) V případě trestné činnosti se převážně nejedná o ojedinělý exces, o jednorázové vybočení ze společensky přijatelných vzorců chování.

Tato hypotéza nebyla vyvrácena. Odsouzení na oddělení TPN jsou převážně ve VTOS opakovaně. Zdravotní stav odsouzeným nebrání v páchání trestné činnosti, anebo právě on je jejím spouštěčem (nezaměstnanost z důvodu nepříznivého zdravotního stavu vede k nedostatku finančních prostředků, zdravotní stav působí nepříznivě na psychický stav nebo je psychika prvotně narušena). Člověk je biopsychosociální bytost a všechny tři složky musejí být v harmonii.

- 3) Trestná činnost je nejčastěji majetkového charakteru.

Hypotéza nebyla vyvrácena. Nejvíce odsouzených zařazených na oddělení TPN spáchalo majetkovou trestnou činnost, z celkového počtu se jednalo o 19 odsouzených, tedy o 45 %.

4) Převládá postižení zdravotní.

Hypotéza nebyla vyvrácena. U odsouzených převládá zdravotní postižení. Jedná se o 69 %. Je to zřejmě tím, že v sobě tento termín zahrnuje velké množství onemocnění.

5) Většina odsouzených se cítí zdravotně omezená.

Hypotéza nebyla vyvrácena. Téměř všichni odsouzení se cítí nějakým způsobem zdravotně omezeni. Pocity člověka jsou individuální a u odsouzeného ve VTOS jsou ještě přiosťřeny omezením jeho práv.

6) Odsouzeným ve VTOS nejvíce chybí soukromí a rodina.

Hypotéza nebyla vyvrácena. Na prvních dvou příčkách se umístila v 50 % rodina a v 29 % svoboda.

5. Kazuistiky odsouzených mužů

Ke kazuistickému šetření byli vybráni tři muži z celkového počtu odsouzených zařazených na oddělení trvale pracovní nezařaditelných mužů ve Vazební věznici Praha-Ruzyně.

5.1. Odsouzený J. Š.

Během pobytu **na nástupním oddělení** byl odsouzený seznámen se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody, řádem výkonu trestu, vnitřním řádem věznice, základními pravidly bezpečnosti práce a protipožárními předpisy a s postihem za porušení pracovních předpisů. Odsouzený byl poučen o svých základních právech a povinnostech ve výkonu trestu odnětí svobody ve VV Praha-Ruzyně. Chování slušné, osobitý pořádek ve svých věcech udržoval. Při pohovorech problémy neuváděl. Kázeňsky odměněn a ani trestán nebyl. Vychovatelem doporučeno vést odsouzeného k důslednému plnění zvoleného programu zacházení a bezproblémovému výkonu trestu.

Psychologické posouzení obsahuje zejména významná anamnestická data a jejich souvislost s TČ, analýzu postoje k TČ, přijetí viny, relevantní poznatky z pozorování, popis osobnosti orientovaný na intelektové schopnosti, emoční stabilitu, hodnotovou orientaci, motivační činitele chování aj. - jejich souvislost s TČ, zhodnocení možných rizik a potřeb; doporučení (k PZ, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.). Použitými metodami bylo studium dostupné dokumentace, volný a řízený rozhovor.

Kriminální anamnéza: Odsouzený dosud trestán pětkrát, ve výkonu v minulosti nikdy nebyl, aktuálně poprvé ve výkonu trestu odnětí svobody dle § 337, § 353 TZ.

Rodinné poměry v období dětství a dospívání hodnotí jako komplikované. Vyučil se v oboru zedník. Poživatel PID - údajně psychóza následkem abúzu drog.

Z vyšetření: Odsouzený v kontaktu vstřícný, hovorný, intelekt orientačně na hranici podprůměru/průměru. Slovní zásoba přiměřená. Nasvědčuje disharmonickému vývoji osobnosti v období dětství, labilitě nálad, vnitřní tenzi nižší frustrační toleranci, nezdrženlivosti. V oblasti interpersonálních vztahů přiměřeně orientován, primárně agresivní tendence v kolektivu neprojevuje, avšak nelze vyloučit impulsivní zkratkovité reakce situačního charakteru, bude-li vyprovokován.

V jednání doporučuje psycholog klidný, vysvětlující přístup, motivaci k vytváření si podmínek pro podmíněčné propuštění. Upozorněn na možnost kontaktu s psychologem.

Pedagogické posouzení bylo zpracováno za použití metod: předběžné studium dokumentace, pozorování, diagnostický pohovor. Obsahuje zejména popis situace (relevantní poznatky z pozorování, popis trestní minulosti (první TČ, věk jeho spáchání, spouštěcí mechanismy, motivace k TČ apod.), popis sociálních vazeb (vztahy s osobami s trestní minulostí, vztahy s obětí TČ, konflikty ve vztazích chybějící soc. zázemí apod.), popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s TČ (nezájem o řádnou práci a pravidelné zaměstnání, identifikace s kriminální subkulturou, příklon k extremistickým skupinám, opakované násilné jednání, záměrné vyhledávání rizikových míst apod.)), motivace k řešení (zda si je svých problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci) a zhodnocení možných rizik a potřeb a doporučení (k PZ, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.).

Mladý muž, středně vysoké postavy. Má tmavé přerostlé vlasy, neupravené nehty na ruce, chybí mu 4 přední zuby v horní čelisti (údajně se mu zlomil můstek). Celkově lze usuzovat na nízké hygienické návyky. Velmi rychle navazuje kontakt. Bez dotazování a bez zábran se podrobně rozpovídá o svých sexuálních zájmech a potřebách, které by rád využil i při otevření „podniku, který by poskytoval sexuální služby se zaměřením na sado-maso praktik“. Nálada je přehnaně dobrá a neodpovídá reálné situaci – manická fáze? Myšlenky na sebe nenavazují.

Trestní minulost: Byl 5x soudně trestán – útěk v době základní vojenské služby, hospodská rvačka, spolupachatelství při krádeži, výroba návykových látek – pervitin. Nyní poprvé ve výkonu trestu, odsouzen podle § 353/1, 2c k trestu odnětí svobody na 14 měsíců (v hádce napadl slovně a s nožem v ruce matku a otce a vyhrožoval zabitím). Dnes si uvědomuje, že jeho chování bylo nevhodné, ale omlouvá ho svým psychiatrickým onemocněním a bagatelizuje.

Sociální vazby: Vyrůstal v úplné rodině, má starší setru. Otec je opilec, který napadal fyzicky hlavně svoji manželku, ta mu rány vracela. V rodině zaujímaly dominantní postavení matka a dcera. Jim se odsouzený podřizoval. Sám o sobě říká, že je “submisiv“, (při sexuálních praktikách vyžaduje od své partnerky násilí a ponižování). Oba rodiče pracovali v zemědělství, výchova dětí nebyla cílená, citové vazby byly narušené. Rodinná atmosféra byla plná napětí, nejistoty a násilí.

Aktuální životní styl před nástupem do VT: Odsouzený bydlel v rodinném domku společně s matkou a otcem. Od roku 2007 pobírá plný invalidní důchod ve výši asi 10 400 Kč. Výše důchodu mu připadá dostačující. Od dětství se u něj projevovaly poruchy chování, míval snížené známky z chování, ústavní výchova nebyla nařízena. Od 25 let zneužíval pervitin. Byl léčen opakovaně v psychiatrické léčebně Dobřany pro toxickou psychózu, později pro rozvíjející schizofrenii (mívá zvukové halucinace „mám hlasy“). Je trvale medikován.

V minulosti pracoval asi 5 let jako zedník, dělal zámkovou dlažbu, pracoval v továrně na výrobu doplňků do automobilů. Je schopen si přivydělat peníze jako brigádník.

Jedná se o člověka nevyzrálého, s oploštělou emocionalitou. Je jednoduše materiálně zaměřený. Programovaně není agresivní, ale má nízké mravní zábrany. Oblast zájmů nebyla rozvíjena. Mnoho času se věnuje v myšlenkách svému odchýlnému sexuálnímu zaměření.

Nestřídmost se projevuje ve vztahu ke kouření – 40 cigaret denně, dříve konzumoval velké dávky alkoholu (pravidelně o víkendech, do opilosti). Od 25 let zneužíval pervitin, asi 8 let bral intravenózně. Léčbu ze závislosti měl

soudně nařízenou, ale nedokončil ji. V psychiatrické léčebně Dobřany byl opakovaně hospitalizován.

Na spáchaný trestný čin chybí kritický náhled. Otázkou je, zda je schopen zaujmout reálný náhled na své chování a regulovat je.

Jedná se o disociálně disponovanou osobnost. Má rysy nezdrženlivosti a asociální tendence, které se vytvářely od dětství v rodině s patologickými rysy. Odmítá přijímat daná pravidla. V průběhu výkonu nelze vyloučit výchovné obtíže. Speciální pedagog proto doporučuje jasné stanovení hranic a důslednou kontrolu a dále umístění na oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné odsouzené, dle zdravotních možností zapojení do prací na oddělení, vedení k posilování volných vlastností, motivování pro abstinenci.

Při **posouzení sociální** situace odsouzeného bylo využito pozorování, studia spisové dokumentace a rozhovoru.

Rodinná anamnéza: Vyrůstal v úplné rodině společně s jednou starší sestrou, která nyní žije v Plzni. Otec (66 let) pracoval jako řidič, matka (64 let) zase jako dělnice ve statku. V současné době jsou již oba ve starobním důchodu. Vzájemné vztahy údajně nejsou, i přes trestnou činnost odsouzeného, narušeny. K rodičům by se odsouzený po vykonání trestu odnětí svobody rád vrátil a to i přesto, že právě oni byli obětí jeho poslední trestné činnosti. S rodiči, spíše jen s matkou, udržuje občasný kontakt prostřednictvím korespondence. Matka ale v dopisech působí dosti odtažitě, bez zájmu o jeho osobu, nevěří ve změnu jeho chování.

Od roku 2007 přiznán plný invalidní důchod kvůli psychickým problémům, později i schizofrenii následkem drog, které užíval 12 let. Před nástupem trestu byl 8 měsíců v léčebně Dobřany, tvrdí, že je rok „čistý“. Alkohol požívá občasně, je kuřák.

Adresa trvalého bydliště je shodná s adresou kontaktního bydliště. Odsouzený žil do VTOS s rodiči v rodinném domě na okrese Plzeň sever. Po ukončení povinné 8leté školní docházky se odsouzený vyučil v oboru zedník. Zaměstnan byl 5 let v profesi, poté pracoval jako dělník ve výrobě aut v ČR a v Německu. Od roku 2007 pobírá plný invalidní důchod. O žádné práci či

brigádě ani neuvažuje. Odsouzený je svobodný a bezdětný. Významné kontakty mimo rodinu neuvádí.

Odsouzený je 5x soudně trestán (útěk z vojny, výroba a distribuce pervitinu, fyzické napadání), ve výkonu trestu je ale poprvé, neboť za předešlou trestnou činnost byl odsouzen doposud vždy pouze podmíněně. Nyní odsouzen nepodmíněně za trestné činy dle § 353/1,2c trestního zákoníku na 14 měsíců do věznice s dozorem. Do výkonu nastoupil přerazením z vazby, kam byl bezprostředně po útoku (vyhrožování se zbraní) dodán PČR.

Co se týká pohledávek, tak odsouzený neví přesnou výši svých dluhů. Hrazeny jsou postupně z důchodu a za finanční pomoci rodičů, neboť tito mají strach z exekucí. Platný občanský průkaz ve věznici.

Spolupracoval s Probační a mediační službou ČR Plzeň - město 5 let. Odsouzenému byl stanoven dohled probačního úředníka, který plnil. Z výkonu vazby je již informoval o svém výkonu trestu. Byl poučen o sociálním kurátorovi.

Odsouzený se projevuje jako komunikativní, ochotně odpovídá na dotazy, zanedbaný, s nižším intelektem, hůře slyšící. Odsouzený si je částečně vědom své viny, uvádí, že spory nebude vyhledávat, ale vzhledem k nemoci, jsou problémy možné. Odsouzený se omlouvá, velmi bagatelizuje své chování (dělají z toho, bůhvíco bych neudělal), rychle zapomíná nebo spíše co nechce, si nepamatuje, přehazuje vinu na ostatní (oni mě provokovali, měli na mě kecy) a domnívá se, že rodiče jsou povinni přijmout ho zpět domů.

Doporučeno udržovat písemný a návštěvní kontakt s celou rodinou a dle vlastních potřeb využívat individuální sociálně právní poradenství.

Z prováděných pedagogicko-psychologických šetření a dotazníků odsouzených vyplývá zjištění, že mnoho jich má, nebo mělo, problémy v souvislosti s užíváním drog. Zkušenost s drogou jim startuje ty osobnostní rysy, které jsou příčinami jejich trestné činnosti či jiných druhů společenského selhávání (zhroucené vztahy s blízkými lidmi apod.). S těmito lidmi ve VV pracuje terapeut v rámci **Resocializačního klubu drogové prevence**. Aktivita

je zaměřena na motivaci k dobrovolné a trvalé abstinenci odsouzených. Jedním z nich je i výše uvedený odsouzený.

Cílem činnosti je prostřednictvím podpůrných a poradenských aktivit, případně aktivit terapeutického charakteru, motivovat odsouzené ke změně životního stylu. Úzká a vzájemná spolupráce s občanským sdružením SANANIM má vést k vytipování konkrétních odsouzených, kteří vstoupí do otevřené skupiny v rámci věznice pod vedením pracovníků SANANIM a pracovníka vazební věznice.

- Motivační rozhovory s odsouzenými, kteří mají zkušenost s drogou.
- Motivace odsouzených k dobrovolné a trvalé abstinenci.
- Poradenství a pomoc při individuálním hledání vhodného způsobu léčby závislosti.
- Udržení nastalých pozitivních změn a zvládnání případných relapsů, následně recidivy.
- Zprostředkování kontaktu s pracovníky občanského sdružení SANANIM, kteří nabízejí odborné služby určené problémovým uživatelům drog, kteří se v souvislosti s drogovým způsobem života dostali do střetu se zákonem.
- Přednášková činnost pro zájemce z řad odsouzených, kteří nejsou závislí na droze, ale problematika se jich týká například z pozice rodiče.
- Nabídka služeb občanského sdružení SANANIM - asistenční služba, pomoc a podpora uplatnění na trhu práce, pomoc s hledáním zaměstnání, řešení ubytování, následné léčení (komunita) a další.
- Stěžejním prvkem je realizace preventivního a výchovného působení na vězněné osoby ohrožené drogou, které je záměrné a plánované. Současně je také nabízeno zprostředkování kontaktu s poskytovanými službami následné péče na svobodě.

V rámci speciálně výchovných aktivit, které jsou mimořádně důležité v rámci procesu zacházení s odsouzenými, jak již bylo řečeno, je jmenovaný zapojen do skupinové aktivity „Resocializační klub drogové prevence“ pod

lektorským vedením vychovatele-terapeuta. Aktivita je zaměřena na sebepoznání a osobnostní růst, schopnost rozpoznat vlastní mechanismy problémového jednání a chování, chápání viny a trestu a hledání nových konstruktivních způsobů fungování v životě bez drogy. Ve skupině se projevují jeho deformity. Jeho vstupy jsou nejednotné, výrazně nevyvážené se zřetelnou neschopností přijetí vlastní odpovědnosti za své jednání i další život. Malá schopnost sebekontroly a respektování pravidel, to vše s rychlým střídáním nálad.

Anamnestická zjišťování v osobní, sociální, respektive kriminální oblasti jsou akcentována specifickými deficity a deprivacemi, v němž se utvářela socializace odsouzeného a vytvářejí kauzální rámec suspektních defektů a strukturálních deformit nestejně kvalitativní úrovně. Vzhledem s dlouhodobým užíváním návykových látek je spolupráce obtížná.

Analytické poznatky a výstupy z jednání a chování ve skupině odhalují v osobnostní konstituci zřetelné polymorfni strukturální deformity; vytvářejí obraz anomální osobnosti nevyzrálé osobnostní struktury s rozvíjejícími se polymorfními rysy psychopatie disociální s asociálními sklony – na pozadí ochablých volních schopností, oploštělých citových a emočních struktur, deficitní socializační situace v dětství; osobnostní struktury jsou zatíženy polyvalentním narkomanickým abúzem.

V důsledku charakterových dispozic, rozvinutých charakterových anomálií a psychopatických rysů, jakož i pravděpodobně závislostně podmíněných ochablých rozumových schopností nelze reálně očekávat - a není ani zřejmá - schopnost dostatečně kritického postoje k vlastní trestné činnosti, ani dostatečná schopnost reálného zvnitřnění se s pocitem viny.

Motivační dispozice k řešení vlastních problémů je v současné době nezřetelná, indiferentní. V uvedené souvislosti je rovněž riziko selhání chování zvýšené, neregulovatelné, zejména v situacích racionálního rozhodování v zátěži.

Odsouzený v současné době subjektivně nepocituje akutní, ani žádné jiné psychické potíže. Objektivně je ve stavu psychické kompenzace a jeho přítomný stav nenasvědčuje ani příznakům problematické adaptace.

5.2. Odsouzený K. P.

Během pobytu **na nástupním oddělení** byl odsouzený seznámen se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody, řádem výkonu trestu, vnitřním řádem věznice. Odsouzený byl poučen o svých základních právech a povinnostech ve výkonu trestu ve VV Praha-Ruzyně. Chování slušné, pořádek v osobních věcech udržoval. Při pohovorech problémy neuváděl. KO nebyl, kázeňsky trestán nebyl. Vychovatel doporučuje vést odsouzeného k důslednému plnění zvoleného programu zacházení a bezproblémovému výkonu trestu.

Základní **psychologické posouzení** – muži (strukturovaný rozhovor)

Následující tvrzení se vztahují na posuzovanou osobu. Pokud pro ni tvrzení platí, zaznamenejte do sloupce před číslem otázky „A“ (ano), „N“ (ne).

Aktuální psychický stav

- N 1. V posledních týdnech výrazně přibral nebo ztratil na váze.
- N 2. V posledních týdnech výrazně živější či aktivnější než obvykle.
- N 3. V posledních týdnech cítil, že mu běžné činnosti činí výrazně větší potíže než obvykle.
- N 4. V posledních týdnech se cítil nadměrně vyčerpaný nebo zbytečný.
- N 5. V současné době má pocit, že někdo řídí jeho myšlenky nebo je ovládán cizí vůlí.
- N 6. V současné době užívá léky v souvislosti s duševními potížemi.
- N 7. V minulosti se léčil v nemocnici nebo jiném zařízení kvůli duševním potížím.

Doplňující anamnestická data

- N 8. Pokusil se v minulosti sám sobě úmyslně ublížit nebo spáchat sebevraždu.
- N 9. Pokusil se v posledních týdnech sám sobě úmyslně ublížit nebo spáchat sebevraždu.
- N 10. V minulosti byl závislý na návykových látkách nebo je v posledních týdnech zneužíval (doplňte):

A 11. Měl nebo má stanovenou ochrannou léčbu- protialkoholní, trestnou činnost spáchal pod vlivem alkoholu.

Sociální vazby

N 12. Nemá žádné blízké osoby nebo je kontakt s nimi objektivně nemožný.

N 13. Nechce udržovat nebo neudrzuje kontakt s blízkými osobami.

Závažné údaje pro bezpečnost a zacházení

N 14. Násilná trestná činnost provedená zvláště závažným způsobem (např. příprava, brutalita, použití zbraně).

N 15. Násilná trestná činnost zaměřená na specifický typ oběti (např. žena, dítě, partner, národnost aj.).

N 16. Sexuálně motivovaná trestná činnost.

N 17. Věk posuzované osoby v době posouzení nepřesáhl 21 let.

Pozorování během rozhovoru

N 18. Nese stopy sebepoškození na viditelných místech.

N 19. Má potíže s porozuměním či komunikací.

N 20. Odmítá se vyrovnat s důsledky trestné činnosti (odmítání viny či nápravy škod, nízký sebehled).

N 21. Je výrazně nekooperativní, projevuje se nepřátelsky nebo agresivně.

Jiné závažné skutečnosti nebo podrobnosti

N 22. (doplňte): /

Míra rizika (nízké, střední, vysoké)

Nízké 23. Adaptační schopnosti

Nízké 24. Riziko vyplývající z nebezpečnosti pro okolí

Nízké 25. Riziko sebepoškození / sebevraždy

Nízké 26. Riziko stát se možnou obětí násilí

27. Jiné riziko (uved'te pouze jedno hlavní): /

Doporučení (Ano / Ne)

N 28. K pracovnímu zařazení bez omezení

A 29. K pracovnímu zařazení s omezením (specifikujte): kategorie TPN

N 30. K rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: přítomnost závažných údajů

N 31. K rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: psychiatrické vyšetření

N 32. K rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: zařazení na specializované oddělení

N 33. Jiná doporučení nebo navrhovaná opatření (bezpečnost, rizika apod.): /

Odsouzený byl v průběhu posouzení vstřícný, komunikativní, spolupracující, se snahou o pozitivní sebereprezentaci. Myšlení logické, schopen samostatného úsudku, úroveň rozumových schopností se pohybuje orientačně v pásmu populačního průměru. V oblasti interpersonálních vztahů orientovaný, komunikativní, flexibilní, se schopností pozitivně působit, vyvolat dobrý dojem. V aktuálních podmínkách zátěže v kontaktu více zdrženlivý, s tendencí k volbě sebezáchovných, adaptivních forem chování ve vztahu ke kolektivu i personálu. Z hlediska prožívání a nálad stabilizován. Výraznější agresivní a rizikové tendence nezjištěny. V rámci zacházení volit standardní postupy.

Pedagogické posouzení je zpracováno na základě použitých metod: předběžné studium dokumentace, pozorování, diagnostický pohovor. Obsahuje zejména popis situace (relevantní poznatky z pozorování, popis trestní minulosti (první TČ, věk jeho spáchání, spouštěcí mechanismy, motivace k TČ apod.), popis sociálních vazeb (vztahy s osobami s trestní minulostí, vztahy s obětí TČ, konflikty ve vztazích chybějící soc. zázemí apod.), popis aktuálního životního stylu a jeho souvislost s TČ (nezájem o řádnou práci a pravidelné zaměstnání, identifikace s kriminální subkulturou, příklon k extremistickým skupinám, opakované násilné jednání, záměrné vyhledávání rizikových míst apod.)), motivace k řešení (zda si je svých problémů vědom, vnímá je správně, chce je řešit, umí je řešit, celková míra odhodlání řešit situaci) a zhodnocení možných rizik a potřeb a doporučení (k PZ, potřebě speciálního zacházení, pracovnímu zařazení, upozornění na nebezpečnost jednání odsouzeného atd.).

Má středně vysokou postavu, mírná asymetrie krátké horní a dolní končetiny, je oholený, upravený. Při chůzi má problémy, žádné pomůcky nepoužívá – následky dětské mozkové obrny. Jeho ochota odpovídat na otázky

a spolupracovat je dobrá. Na počátku pohovoru si udržuje lehký odstup. Celkově se snaží působit dobře na své okolí. Pobírá částečný invalidní důchod. Ve zdejší věznici je zařazen na specializované oddělení pro TPN.

V minulosti byl opakovaně soudně trestán. Nyní poprvé ve VT, kam nastoupil sám. Je odsouzen podle § 209/ 1 (podvodný prodej přes AUKRO) k trestu odnětí svobody na 18 měsíců. K motivu trestného činu sdělil, že potřeboval větší finanční částky na to, aby „udělal dojem“ na ženu, o jejíž přízeň se ucházel. Čeká ještě další trest za úvěrový podvod. Vinu přiznává. V průběhu trestu bude mít zájem si vytvářet podmínky pro podmíněné propuštění.

Byl vychováván v úplné rodině. Má staršího bratra. V dospělém věku se rodiče rozvedli. S oběma udržuje dobré vztahy, má jejich podporu a pomoc. Silnější vazbu má k matce. Dětství hodnotí jako hezké období i přesto, že mnoho měsíců pravidelně trávil v dětské léčebně Luže u Košumberka. Intenzivní rehabilitační péče byla úspěšná.

Po ukončení základní školy byl přijat na střední obchodní školu. Ve třetím ročníku nechal studia (jako důvod uvádí zamilovanost...). Byl zaměstnán jako internetový technik. Je svobodný, bezdětný. Před nástupem do VT žil ve společné domácnosti s matkou. Několik měsíců udržuje vztah se zdravou ženou. Má obavu z toho, že jejich vztah by mohl výkon trestu zničit.

Je umírněný kuřák 5–10 cigaret denně, alkohol užívá jako běžný konzument, drogy a výherní automaty neguje. Na psychiatrii se neléčil, sebevražedné chování popírá. Pravidelně cvičí sestavu na posílení zádového svalstva. Baví ho práce s počítačem, moderní hudba, četba.

Odsouzený svoji vinu přiznává, rozhodnutí soudu přijal. Má vytvořený vztah k autoritám, je zvyklý dodržovat daná pravidla. Ve skupině odsouzených bude schopen se dobře přizpůsobit.

Odsouzený má handicap, který je viditelný a doživotní. Přijetí daného stavu pro něj bylo jisté trauma. Přijetí vlastní identity je zpomalené. Snaží se vyrovnat zdravým jedincům podobného věku. Zvládnutí profesní a partnerské role má pro něj vyšší význam než u zdravého jedince. Negativní životní zkušenosti by mohly vést až k agresivitě. Významnou hodnotu pro něj

představuje rodina. Rizika vycházení z rysů osobnosti odsouzeného. V zátěžové situaci jedná zkratově. Má velké plány, někdy není dosti sebekritický, když se nedaří, může se chovat nečekaně. Odsouzený bude mít snahu vytvořit si podmínky pro podmíněné propuštění. Má fungující sociální zázemí, do kterého by se rád co nejdříve vrátil.

Na základě výše uvedeného doporučuje speciální pedagog pomoc při udržení sociálního zázemí a pracovních návyků, vedení odsouzeného k náhledu na vlastní chování a přijetí odpovědnosti.

Při **posouzení sociální** situace odsouzeného bylo využito pozorování, studia spisové dokumentace a rozhovoru.

Rodinná anamnéza: Narodil se do úplné rodiny. Vyrůstal s jedním starším bratrem. Rodiče se v jeho 13 letech rozvedli a od té doby byl odsouzený vychováván pouze matkou, ale s otcem se dál stýkal. Matka (61 let) pracuje ve školní jídelně, otec (61 let) soukromě podniká. Vztahy s rodiči a bratrem nejsou narušeny. Celá rodina žije v Karlových Varech a okolí.

Adresa trvalého bydliště je shodná s adresou kontaktního bydliště. Odsouzený žil do VTOS s matkou v jejím bytě v Karlových Varech. Po ukončení povinné 9leté školní docházky nastoupil odsouzený na Obchodní akademii, kterou však nedokončil. Zaměstnán byl ve firmě Vřídlo Karlovy Vary, poté jako pojišťovací poradce a nakonec ve firmě Telefonika O₂. Poté mu byl zpětně od 18 let přiznán částečný invalidní důchod. Jako významné kontakty mimo rodinu uvádí přítelkyni, Barboru (26 let, svobodná, pracuje ve fitness centru). Odsouzený je údajně abstinent, drogy i gambling nejuje, ale je kuřák. Z rodiny nebyl včetně odsouzeného nikdo psychiatricky léčen.

Odsouzený je 4x soudně trestán (opakovaně podvody), ve výkonu trestu je ale poprvé, neboť za předešlou trestnou činnost byl odsouzen doposud vždy pouze podmíněně. Nyní odsouzen nepodmíněně za trestné činy dle § 209/1 trestního zákoníku na 18 měsíců do věznice s dozorem. Do výkonu trestu nastoupil sám.

Co se týká pohledávek, tak odsouzený zatím neví přesnou výši svých dluhů. Bude je chtít postupně hradit z důchodu. Platný občanský průkaz ve věznici.

Spolupracoval s Probační a mediační službou ČR. Odsouzenému byl stanoven dohled probačního úředníka, který plnil. Byl poučen o sociálním kurátorovi.

Odsouzený se projevuje jako komunikativní, ochotně odpovídá na dotazy, otevřeně hovoří o problémech rodinných i osobních, upravený, s průměrným intelektem. Odsouzený si je plně vědom své viny (na AUKRU prodával zboží, které pak nedodal). Trestnou činnost páchal z nedostatku finančních prostředků. Po VTOS se chce odsouzený vrátit zpět k a matce a začít zase pracovat ve firmě Telefonika O₂, aby si k částečnému invalidnímu důchodu přivydělal. Odsouzený je přizpůsobivý a lze u něj předpokládat bezproblémový výkon testu. Doporučeno udržovat písemný a návštěvní kontakt s matkou a partnerkou a dle vlastních potřeb využívat individuální sociálně právní poradenství.

5.3. Odsouzený Z. S.

Během pobytu **na nástupním oddělení** byl odsouzený seznámen se zákonem o výkonu trestu odnětí svobody, řádem výkonu trestu, vnitřním řádem věznice. Odsouzený byl poučen o svých základních právech a povinnostech ve výkonu trestu ve VV Praha-Ruzyně. Chování slušné, pořádek v osobních věcech udržoval. Při pohovorech problémy neuváděl. Kázeňsky odměněn nebyl, kázeňsky trestán také ne. Vychovatel doporučuje vést odsouzeného k důslednému plnění zvoleného programu zacházení a bezproblémovému výkonu trestu. Vytvářet si podmínky pro podmíněné propuštění.

Základní psychologické posouzení – muži (strukturovaný rozhovor)

Následující tvrzení se vztahují na posuzovanou osobu. Pokud pro ni tvrzení platí, zaznamenejte do sloupce před číslem otázky „A“ (ano), „N“ (ne).

Aktuální psychický stav

- N 1. V posledních týdnech výrazně přibral nebo ztratil na váze.
- N 2. V posledních týdnech byl výrazně živější či aktivnější než obvykle.
- N 3. V posledních týdnech cítil, že mu běžné činnosti činí výrazně větší potíže než obvykle.
- N 4. V posledních týdnech se cítil nadměrně vyčerpaný nebo zbytečný.
- N 5. V současné době má pocit, že někdo řídí jeho myšlenky nebo je ovládán cizí vůlí.
- N 6. V současné době užívá léky v souvislosti s duševními potížemi.
- N 7. V minulosti se léčil v nemocnici nebo jiném zařízení kvůli duševním potížím.

Doplňující anamnestická data

- N 8. Pokusil se v minulosti sám sobě úmyslně ublížit nebo spáchat sebevraždu.
- N 9. Pokusil se v posledních týdnech sám sobě úmyslně ublížit nebo spáchat sebevraždu.
- N 10. V minulosti byl závislý na návykových látkách nebo je v posledních týdnech zneužíval (doplňte): /
- N 11. Měl nebo má stanovenou ochrannou léčbu- protialkoholní, trestnou činnost spáchal pod vlivem alkoholu

Sociální vazby

- N 12. Nemá žádné blízké osoby nebo je kontakt s nimi objektivně nemožný.
- N13. Nechce udržovat nebo z jiného důvodu neudrzuje kontakt s blízkými osobami.

Závažné údaje pro bezpečnost a zacházení

- N14. Násilná trestná činnost provedená zvláště závažným způsobem (např. příprava, brutalita, použití zbraně).
- N 15. Násilná trestná činnost zaměřená na specifický typ oběti (např. žena, dítě, partner, národnost aj.).
- N 16. Sexuálně motivovaná trestná činnost.
- N 17. Věk posuzované osoby v době posouzení nepřesáhl 21 let.

Pozorování během pohovoru

- N 18. Nese stopy sebepoškození na viditelných místech.

- A 19. Má potíže s porozuměním či komunikací-silně sluchově postižen.
- N 20. Odmítá se vyrovnat s důsledky trestné činnosti (odmítání viny či nápravy škod, nízký sebehľad).
- N 21. Je výrazně nekooperativní, projevuje se nepřátelsky nebo agresivně.
Jiné závažné skutečnosti nebo podrobnosti
- N 22. (doplňte): /
Míra rizika (nízké, střední, vysoké)
- Nízké 23. Adaptační schopnosti
- Nízké 24. Riziko vyplývající z nebezpečnosti pro okolí
- Nízké 25. Riziko sebepoškození / sebevraždy
- Nízké 26. Riziko stát se možnou obětí násilí
27. Jiné riziko (uveďte pouze jedno hlavní):
- Doporučení (Ano / Ne)
- N 28. K pracovnímu zařazení bez omezení
- N 29. K pracovnímu zařazení s omezením (specifikujte): kategorie TPN
- N 30. K Rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: přítomnost závažných údajů
- N 31. K Rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: psychiatrické vyšetření
- N 32. K Rozšířenému psychologickému posouzení – důvod: zařazení na specializované oddělení
- N 33. Jiná doporučení nebo navrhovaná opatření (bezpečnost, rizika apod.)

V průběhu psychologického posouzení se snaží o spolupráci, komunikace možná pouze písemnou formou - hluchoněmý. Z hlediska prožívání a nálad stabilizován, udává somatické problémy. Na aktuální podmínky přiměřeně adaptován, nepředpokládám primárně agresivní nebo rizikové tendence. V průběhu výkonu trestu lze usuzovat na snahu o akceptaci stanovených pravidel a norem. V rámci zacházení volit klidný přístup, trpělivost.

Při **pedagogickém posouzení** bylo použito předběžné studium dokumentace, pozorování a diagnostický pohovor.

Muž vyššího věku, má bílé, řídké vlasy, vysokou štíhlou postavu. Pod nosem má krátce střižený knír. Od narození je těžce sluchově postižený, při komunikaci je značná bariéra. Domluva probíhá písemnou formou. Odsouzený psanému projevu poměrně dobře rozumí – správně chápe význam slov.

Je zařazen na specializované oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné. Má přiznaný PID. V současné době je léčen pro cévní onemocnění. V minulosti opakovaně léčen na psychiatrických odděleních.

V minulosti byl 15x soudně trestán, ve výkonu trestu je posedmé. Nyní odsouzen podle § 205/1, 3b a podle § 221/1 TZ k trestu odnětí svobody na 3 roky (vylákal peníze za prodej bytu, který nebyl v jeho osobním vlastnictví, škoda 583 tis. Kč). Trestného činu se dopustil záměrně a vědomě ve spolupráci s přítelkyní. Bude si podávat žádost o podmíněné propuštění.

Vyrůstal v úplné rodině. Neuvádí žádný manželský svazek ani vlastní děti. Zaměstnan nikdy nebyl. Před nástupem do VTOS žil ve společné domácnosti v pronajatém bytě s partnerkou, se kterou společně páchali trestnou činností. Nyní se vzájemně obviňují, kdo byl iniciátorem. Peníze utráceli za alkoholické nápoje a hraní automatů.

Odsouzený je kriminálně narušený jedinec. Jeho socializace je negativně ovlivněna těžkým sluchovým postižením. Zdá se, že chápe, co od něj okolí očekává, ale že svého postižení zneužívá pro získání výhod. I v jeho výpovědi jsou rozpory a nejasnosti. Má zájem o komunikaci, žádá tlumočnicka znakové řeči, nejlépe osobu ženského pohlaví. Vyžaduje si stálou pozornost. Vlastní problémy však nemá zájem řešit, očekává řešení od institucí a úředníků. Je zaměřen na přítomnost a dosažení určitých požitků.

Jedná se o labilní osobnost se sklonem k závislostem. Snadno se nechá ovlivnit silnějším jedincem. Rizikem je absence fungujícího sociálního zázemí. Pro navazování kvalitních mezilidských vztahů je hendikepován. Je doporučen individuální přístup a dodržování pravidelného režimu. Odsouzeného je doporučeno ubytovat samostatně, nebo hledat vhodného spolubydlícího, který bude dobře snášet jeho zvláštnosti. V rámci programu zacházení je doporučeno

posilovat schopnost sebeobsluhy a udržování pořádku v osobních věcech, motivovat pro abstinenci a zdrženlivost, vytvoření pevného řádu a podpora pracovních návyků.

Při **posouzení sociální** situace odsouzeného bylo využito pozorování, studia spisové dokumentace včetně osobní karty odsouzeného a řízeného rozhovoru.

Rodinná anamnéza: Narodil se do úplné rodiny, rodiče již dávno zemřeli. Odsouzený absolvoval pouze 9 tříd ZŠ. Zaměstnán nikdy nebyl, má přiznaný invalidní důchod III. stupně. Významné kontakty mimo rodinu žádné neuvádí. Trvalý pobyt má na adrese obecního bytu v Praze 9, kam se ale po VTOS nebude pravděpodobně moci vrátit. Více ke své osobě nechce uvádět. Odsouzený je rozvedený a bezdětný.

Vnější sociální projev: Odsouzený je hluchoněmý, odezírá, komunikuje pouze písemně.

Na svobodě spolupracoval v minulosti se sociálním kurátorem z ÚMČ Praha 9.

Odsouzený kouří od 18 let, požívá alkoholické nápoje, ale drogy neguje.

Psychiatricky léčen byl celkem čtyřikrát, z toho dvakrát v Psychiatrické léčebně v Opavě a dvakrát v PL v Bohnicích.

Kriminální anamnéza: Odsouzený byl v minulosti 15x soudně trestán, ve VT je posedmé za TČ dle § 250/1 TZ na 3 roky ve věznici s dozorem. Pohledávky údajně odsouzený žádné nemá. Ubytování po VTOS bude řešit ve spolupráce se sociálním kurátorem, o zaměstnání neuvažuje. Ve věznici má platný občanský průkaz.

Sociální pracovník doporučuje dle vlastních potřeb využívat ISPP, ubytování řešit ve spolupráce se sociálním kurátorem. Během VTOS chce odsouzený požádat o jeho návštěvu ve věznici. Seznámen s možností spolupráce s PMS.

Odsouzený je přizpůsobivý, znající podmínky výkonu trestu z minulosti. Aktuální sociální problémy neuvádí.

5.4. Shrnutí kazuistického šetření

Kazuistické šetření prezentovalo tři příběhy odsouzených mužů zařazení na oddělení TPN. Odsouzení se od sebe odlišují věkem, postižením, potřebami, rodinným a sociálním zázemím, způsobem života, schopnostmi, možnostmi, trestnou činností a jediné co je spojuje je to, že jsou za svou trestnou činnost odsouzeni k výkonu trestu odnětí svobody a že jsou umístěni na specializovaném oddělení TPN.

ZÁVĚR

Tato práce měla za cíl zmapovat oddělení výkonu trestu pro trvale pracovně nezařaditelné odsouzené a dotknout se tak závažného penitenciárního problému, jak působit na odsouzeného zařazeného do kategorie TPN po dobu výkonu trestu dle jeho problémů a potřeb a tak, aby se po propuštění bezproblémově začlenil do společnosti.

Abychom mohli motivovat odsouzeného ke změně svého chování, osobnosti a životních stereotypů, je nezbytně nutné důkladně zmapovat jeho problémy a potřeby.

Z teoretických poznatků je patrné, že jsou vymezeny pouze všeobecné podmínky VTOS na specializovaném oddělení pro trvale pracovně nezařaditelné. A ze šetření na oddělení TPN, z výčtu odsouzených a jejich postižení, je na druhou stranu zase zřejmá jejich rozmanitost. Co postižení, to jiná potřeba. A neopomenutelná je také věková skladba na oddělení. Každá věková kategorie má nějaká specifika ve svých potřebách a jednáních. Mladý člověk má před sebou řadu povinností jako je vystudování, pracovní uplatnění se, vybudování si bydlení a založení rodiny (ve stádiu příprav). Po splnění těchto úkolů se může člověk v produktivním věku plně věnovat hlavnímu žití. Člověk pracuje, žije rodinným životem, vychovává své potomky. Starý člověk zase hodnotí svůj proběhlý život, odpočívá, mění se jeho fyzické i psychické vlastnosti a tím i potřeby.

Na oddělení TPN ve Vazební věznici Praha-Ruzyně mají převahu orgánová postižení způsobená nemocí či úrazem. Funkční postižení se na oddělení také objevují a to především u odsouzených, u kterých se objevují jako následek dlouhodobého zneužívání návykových látek. Pokud mám přiblížit druhy postižení na oddělení, tak jsou zde odsouzení po transplantaci orgánů, amputaci končetin, dětské mozkové obrně, s nevyvinutým konečníkem, cukrovkou, schizofrenií, depresí, poruchami nálad, epilepsií, po operacích srdce a páteře, po vyoperovaných nádorech, odsouzený hluchoněmý, ochrnutý na polovinu těla. Ve většině případů se jedná o postižení získaná a kombinovaná.

Dalo by říci, že oddělení TPN je jakýmsi sběrným košem, oddělením, kam se umisťují všichni odsouzení, kteří nesplňují podmínky pro umístění do oddělení běžného.

Odborní zaměstnanci pracují s touto rozmanitou skupinou odsouzených a ani v jenom případě neví, neznají zdravotní stav odsouzeného, který je tak důležitý pro správné zacházení s nimi. Zdravotní stav a od toho odvíjející se potřeby musí zaměstnanci sami vypořádat nebo spoléhat na to, jaké informace o sobě poskytnou sami odsouzení, neboť jsou ošetřeny lékařským tajemstvím.

Je tedy vhodné, aby se s kategorií TPN zacházelo jednotně pouze podle označení TPN odsouzení? A aby byly podmínky VTOS na specializovaném oddělení TPN upraveny a vymezeny pouze všeobecně a chyběla tak metodika pro tato oddělení? Pokud by byla realizována kategorizace dle věku a dále pak zdravotního stavu, určitě by to kladlo velké nároky na materiální a prostorové vybavení, personální zabezpečení a nabídku programu zacházení. Dále se ale s přihlédnutím na trestnou činnost nabízí otázka, do jaké míry tyto odsouzené od ostatních odlišovat.

Českému vězeňství chybí po zrušení Výzkumného ústavu penologického zdroj vědecky zkoumaných a ověřených potvrzení pro využitelnost v praxi a pro práci odborných zaměstnanců na specializovaných odděleních pro TPN.

Základní poznatky z dotazníkového šetření nám říkají, že i na oddělení TPN jsou vícetrestaní odsouzení všech věkových kategorií a i přes svá zdravotní omezení opakovaně páchají různorodou trestnou činností. Využívají programy zacházení, ale zároveň by požadovali i specifické aktivity přizpůsobené svému zdravotnímu stavu. Vzhledem k tomu, že na oddělení jsou odsouzení s různými zdravotními problémy, odlišnostmi a potřebami, je společné soužití velmi náročné a proto vzniká nejvíce konfliktů mezi spoluodsouzenými. Z toho vyplývá, že často vyžadují svého vychovatele k pomoci při řešení komplikací ve vztazích na oddíle.

Pro praxi zacházení s těmito odsouzenými lze jen doporučit velmi individuální přístup, značnou dávku tolerance a kvalifikovaného speciálního

pedagoga, který bude metodicky vést ostatní zaměstnance a bude poskytovat doporučení pro další zacházení s odsouzeným. Speciální pedagog by měl být vždy nápomocen při řešení komplikovaných situací.

Diplomová práce ukázala, že je pro praxi důležité vytvořit metodickou pomůcku pro zacházení s odsouzenými zařazenými na specializovaném oddělení TPN, ve které budou stanoveny např. ubytovací podmínky, personální obsazení.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Domácí literatura

BAJCURA. *Práva vězně* : Od vazby po propuštění z trestu odnětí svobody. 1. vyd. Praha : Grada, 1999. ISBN 80-7169-555-6.

ČERNÍKOVÁ, SEDLÁČEK. *Základy penologie pro policisty*. Praha : Policejní akademie ČR, 2002. ISBN 80-7251-104-1.

FISCHER, ŠKODA. *Sociální patologie*. Praha : Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2781-3.

HÁLA. *Úvod do teorie a praxe vězeňství*. České Budějovice : Vysoká škola evropských a regionálních studií, 2005. ISBN 80-86708-05-5.

VÁGNEROVÁ. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 3. vyd. Praha : Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.

Legislativa

Nařízení generálního ředitele VS ČR, č. 39/2003, kterým se vyhláší kodex profesní etiky zaměstnance VS ČR.

Nařízení generálního ředitele VS ČR, č. 12/2010, o vazebních věznicích a profilaci věznic.

Nařízení generálního ředitele VS ČR, č. 25/2012, o specializovaných odděleních.

Řád výkonu trestu odnětí svobody č. 345/1999 Sb.

Zákon č. 140/1961 Sb., Trestní zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., Trestní zákoník

Vnitřní řád pro odsouzené Vazební věznice Praha-Ruzyně

Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách

Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody.

Internetové zdroje

SEZNAM OBRÁZKŮ, TABULEK A GRAFŮ

Seznam obrázků

Seznam tabulek

Seznam grafů

Graf č. 1 - Věkové kategorie

Graf č. 2 - Trestní minulost

Graf č. 3 - Trestní činnost

Graf č. 4 - Zdravotní postižení

Graf č. 5 - Zdravotní omezení

Graf č. 6 - Problémy ve VTOS

Graf č. 7 - Nápomocné osoby

Graf č. 8 - Chybějící potřeby

Graf č. 9 - Vhodnost aktivit programu zacházení

Graf č. 10 - Chybějící aktivity

Příloha č. 1

Dotazník

- 1) Kolik Vám je let?
  - a) 18–26 let
  - b) 27–45 let
  - c) 46–65 let
  - d) 65 a více let
- 2) Po kolikáté jste ve VTOS?
  - a) poprvé
  - b) 2x – 5x
  - c) 6x a více
- 3) Trestná činnost je:
  - a) majetková
  - b) násilná
  - c) v souvislosti s drogami
  - d) se sexuálním pozadím
- 4) Zdravotní postižení (omezení):
  - a) tělesné
  - b) smyslové
  - c) zdravotní
  - d) bez omezení
- 5) Cítíte se zdravotně omezen?
  - a) ano
  - b) ne
- 6) S čím máte ve VTOS největší problém? .....
- 7) Koho ve VTOS nejvíce využíváte k řešení svých problémů? .....
- 8) Co Vám ve VTOS chybí, jaké máte potřeby? .....
- 9) Vyhovují Vám aktivity programu zacházení?
  - a) Ano
  - b) Ne
- 10) Jakou aktivitu byste ještě uvítal? .....

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Bc. Gabriela Rozkocová, DiS.

Obor: Speciální pedagogika-učitelství

Forma studia: kombinovaná

Název práce: Specifické potřeby odsouzených zařazených na specializovaném oddělení pro trvale pracovní nezařaditelné z pohledu speciálního pedagoga

Rok: 2013

Počet stran bez příloh: 72

Celkový počet stran příloh: 1

Počet titulů české literatury a pramenů: 14

Počet titulů zahraniční literatury a pramenů: 0

Počet internetových zdrojů: 0

Vedoucí práce: PaedDr. Lubomír Bajcura, Ph.D.